

НЕТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ

НА

ДОКЛАД ЗА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА

проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027,

съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между

Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за

интегрирани мерки

Възложител: Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Изпълнител: „БТ-Инженеринг“ ЕООД

Ноември, 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ	6
1. <i>Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице</i>	6
2. <i>Пълен пощенски адрес</i>	6
3. <i>Телефон, факс, E-mail</i>	6
1. <i>Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ г. и връзка с други съотносими планове и програми</i>	7
1.1. <i>Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ</i>	7
1.2. <i>Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ</i>	7
1.3. <i>Алтернативи за ПТГС и ТСИМ</i>	16
1.4. <i>Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии</i>	16
2. <i>Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ</i> 16	
2.1. <i>Текущо състояние на околната среда</i>	16
2.1.1. <i>Климат и климатични изменения</i>	17
2.1.2. <i>Състояние на атмосферния въздух</i>	18
2.1.3. <i>Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения</i>	19
2.1.4. <i>Състояние на земните недра</i>	19
2.1.5. <i>Състояние на почвите</i>	20
2.1.6. <i>Състояние на биологичното разнообразие</i>	21
2.1.7. <i>Защитени зони и защитени територии</i>	22
2.1.8. <i>Състояние на ландшафта</i>	32
2.1.9. <i>Състояние на материалните активи</i>	33
2.1.10. <i>Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство</i>	33
2.1.11. <i>Състояние по отношение на вредните физични фактори</i>	34
2.1.12. <i>Състояние и управление на отпадъците</i>	34
2.1.13. <i>Опасни химични вещества и риск от големи аварии</i>	34
2.1.14. <i>Здравно състояние на населението</i>	35
2.2. <i>Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ</i>	35
3. <i>Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ</i>	37

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

4.	<i>Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие</i>	45
5.	<i>Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията</i>	45
5.1.	<i>Интегриране на цели по опазване на околната среда в проектите на ПТГС и ТСИМ</i>	45
5.2.	<i>Цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към ПТГС и ТСИМ и начин, по който са съобразени</i>	46
6.	<i>Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави</i>	46
6.1.	<i>Оценка на вероятните въздействия на Стратегическо ниво</i>	47
6.1.1.	<i>За ПТГС</i>	47
6.1.2.	<i>За ТСИМ</i>	48
6.2.	<i>Оценка на вероятните въздействия на ниво „дейности/мерки“</i>	49
6.2.1.	<i>За ПТГС</i>	49
6.2.2.	<i>За ТСИМ</i>	50
6.3.	<i>Кумулативно въздействие</i>	51
6.4.	<i>Трансгранично въздействие на ПТГС и ТСИМ</i>	52
6.5.	<i>Обобщение за очакваното въздействие</i>	52
7.	<i>Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве</i>	54
7.1.	<i>Мерки за отразяване в окончателните варианти на ПТГС и/или ТСИМ</i>	54
7.2.	<i>Мерки за изпълнение при прилагането на ПТГС и/или ТСИМ</i>	54
8.	<i>Мотиви за избор на разгледаните алтернативи</i>	59
9.	<i>Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация</i>	60
10.	<i>Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ</i>	61
11.	<i>Заключение на екологичната оценка</i>	62
12.	<i>Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка</i>	64

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

ЕО	Екологична оценка (Стратегическа екологична оценка по смисъла на Директива 2001/42)
ЕС	Европейски съюз
ЗЗВ	Зона за защита на водите
ЗЗО	Зони от значение за общността
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
МСП	Малки и средни предприятия
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОС	Оценка за съвместимост (с предмета и целите на опазване на защитените зони от екологичната мрежа „Натура 2000“)
ПТГС	Програма за трансгранично сътрудничество
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
СЗЗ	Специални защитени зони
СКЗ	Специални конзервационни зони
ТСИМ	Териториална стратегия за интегрирани мерки
ФПЧ	Фини прахови частици
NUTS	Номенклатура на териториалните статистически единици
TEN-T	Трансевропейска транспортна мрежа

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ е изготвен в рамките на договор № РД-02-29-87/16.04.2021 г. с предмет: „Извършване на екологична оценка на Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирани по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Сърбия и на териториалната стратегия за интегрирани мерки, която ще бъде финансирана по Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Сърбия“, което трябва да се извърши в София, с идентификационен номер Interreg-IPA CBC-TA-2020-4/Лот 1, сключен между: Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България (Възложител) и „БТ-Инженеринг“ ЕООД (Изпълнител).

Настоящото нетехническо резюме представя съкратена и обобщена информация за съдържанието, основните резултати и изводи на доклада за екологична оценка (стратегическа екологична оценка) на проектите на *Програма за трансгранично сътрудничество (ПТГС) 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ)*.

Докладът за екологична оценка е изготвен съгласно националното законодателство на двете държави, транспониращо изискванията на *Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (Директива 2001/42/ЕО)*.

Основните цели на доклада са насочени към интегриране на екологичните съображения в проектите на ПТГС и ТСИМ в процеса на тяхното изготвяне, чрез:

- анализ на текущото състояние и проблеми на околната среда, в т.ч. по отношение на човешкото здраве в обхвата на трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ,
- оценка на евентуалните въздействия, в т.ч. значителни, върху околната среда и здравето на хората в резултат на предвижданията на проектите на ПТГС и ТСИМ, като въз основа на това се мотивира изборът на най-благоприятната за околната среда и здравето на хората алтернатива за реализирането им;
- предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици и на мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при изпълнението на ПТГС и ТСИМ.

Нетехническото резюме е изготвено като част от изискуемата документация съгласно буква (j) на Приложение № I към чл.5(1) на *Директива 2001/42/ЕО*, като същото е изготвено на разбираем за широката общественост език, не съдържа технически термини и включва относимите нагледни материали.

Нетехническото резюме, като самостоятелно, но неразделно приложение на Доклада за екологична оценка, се предоставя заедно с доклада и всички останали приложения, в това число проектите на ПТГС и ТСИМ за консултации по реда на чл.6 от Директива 2001/42/ЕО.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

1. Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

2. Пълен пощенски адрес

гр. София 1202, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17-19

3. Телефон, факс, E-mail

Лице за връзка: Десислава Георгиева – Директор на дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“

Телефон: 02/9405 488

E-mail: D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ г. и връзка с други съотносими планове и програми

В тази точка на доклада за екологична оценка са разгледани основанията за изготвяне на ПТГС и ТСИМ, техните предвиждания, наличието на алтернативи за предвижданията и връзката им с други стратегии, планове и програми.

1.1. Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ

Изготвянето на ПТГС и ТСИМ е в съответствие с европейските законодателни актове, и конкретни - Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (**Общ Регламент**) и за Регламент (ЕС) 2021/1059 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), подкрепяна от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране (**Интеррег Регламент**).

Съобразено и приложимото национално законодателство за трансграничните програми.

ПТГС и ТСИМ се финансират от Европейския съюз със средства по Инструмента за предприсъединителна помощ.

МРРБ е Управляващ орган по двустранните програми Интеррег за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Сърбия, Република Турция и Република Северна Македония.

1.2. Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ

А. ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия е с географски обхват:

- Република България: 6 области на ниво NUTS III: Видин, Монтана, Враца, София- област, Перник, Кюстендил
- Република Сърбия – 7 окръга на ниво NUTS III: Борска, Зайчарска, Нишавска, Пиротска, Топличка, Ябланичка, Пчинска

Фигура № 1.2-1 Териториален обхват на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия

Основното съвместно предизвикателство за региона за трансгранично сътрудничество е да напусне групата на изоставащите региони и да поеме по-напреднал курс на развитие, като същевременно все още е изправен пред постоянен риск от бедност и проблеми с неравенството в доходите, предизвикани от негативните демографски промени, недостатъчно развитите регионални вериги на стойността и предприемачеството в трансграничния регион, ниската технологична специализация, непривлекателната и неконкурентоспособна бизнес среда.

Въз основа на извършеният териториален анализ за целите на програмирането и са структурирани основните **констатации** в следните групи области на политиката, разглеждани от гледна точка на предизвикателствата и движещите сили за развитие:

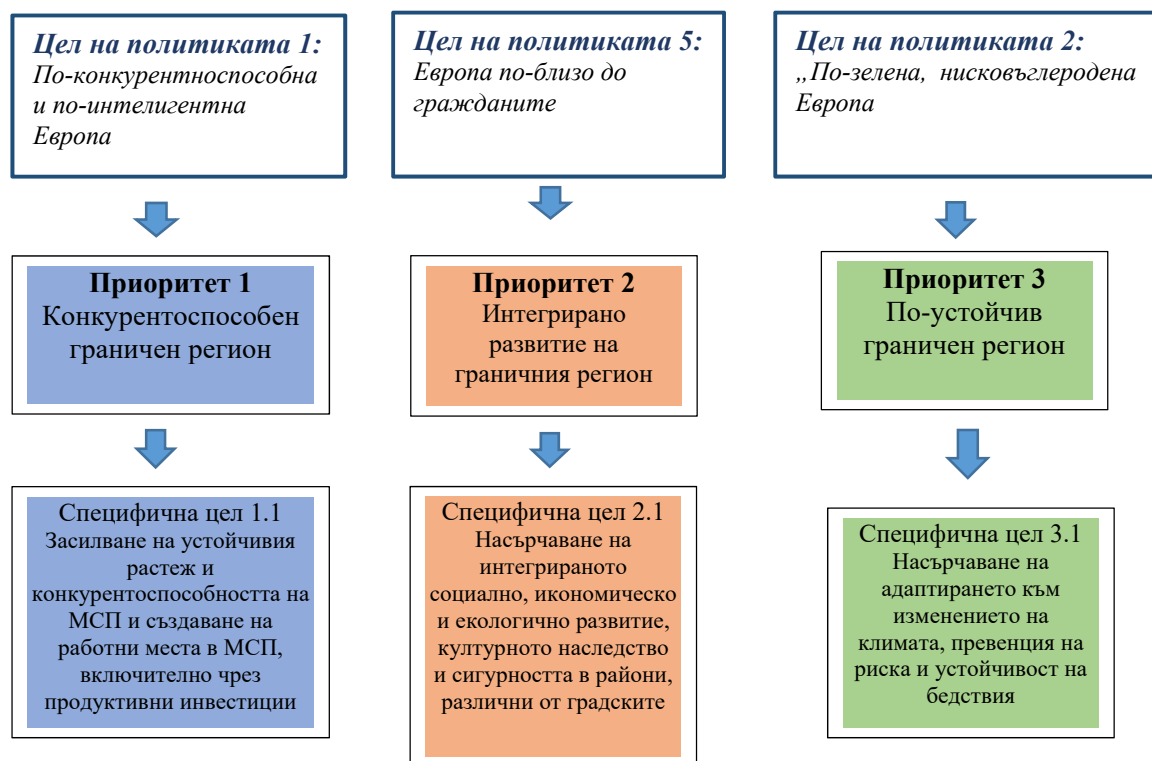
- Негативни демографски промени;
- Бедност и неравенства в доходите;
- Несъответствия в резултатите по отношение на образованието и заетостта;
- Неравенства по отношение на достъпа до здравни грижи;
- Несъответствия в постиженията в областта на дигитализацията и иновациите;
- Недостатъчно развита туристическа инфраструктура;
- Липса на екосистемно базирани практики и услуги за справяне с природни опасности и загубата на биологично разнообразие;
- Ограничена готовност за зелен преход;

- Нереализиран потенциал за регионална свързаност.

Като **движещи сили** за развитието, на база на териториалния анализ, са определени:

- Благоприятна макроикономическа среда и производителност на МСП;
- Богато биоразнообразие със силно въздействие върху икономическия растеж;
- Потенциал за интегриране в международната туристическа мрежа;
- Добра регионална свързаност и потенциал за мултимодален транспорт.

Програмата идентифицира следните **Цели на политиката** (от Общия Регламент) и свързани с тях **Приоритети, Специфични цели и Дейности/Инвестиции, обект на подкрепа**:

Фигура № 1.2-2 Тематична концентрация на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия

Съдържанието на **приоритетите** е както следва:

Приоритет 1: Конкурентоспособен граничен регион:

Цел на политиката 1: „По-конкурентноспособна и по-интелигентна Европа, чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и регионална свързаност с ИКТ“

Специфична цел 1.1: „Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции“.

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа:

- Технологични и/или организационни инвестиции, насочени към намаляване на разходите за производство/предоставяне на услуги и всякакви други инвестиции, водещи до повишаване на конкурентоспособността на предприятията, включително, но не само, закупуване на специализирано оборудване и технологии, системи за наблюдение; закупуване на ИТ оборудване, обучение и трансфер на ноу-хау, виртуални бизнес центрове, решения за електронна търговия, възможности за електронни плащания и др.; Действия насочени към повишаване на продуктивния капацитет;
- Инвестиции, насочени към управление на качеството на продуктите/услугите, включително, но не само, подобрения в проектирането на характеристиките на продукта/услугата, подобрения в сервизното обслужване на клиентите след продажбата, подобрения в гаранцията за продукта, цялостни системи за управление на качеството и всеки друг аспект, който определя общото ниво на качество на продукта/услугата;
- Инвестиции, насочени към достъп до нови пазари или пазарни сегменти, включително, но не само, маркетингови проучвания, технологии за пространствено разширяване, „организационно сътрудничество“ и съвместни бизнес схеми с други предприятия, фирмени изложбени зали във фирмения обект и др.;
- Инвестиции в маркетингови и рекламни дейности, участие в международни панаири, изложения и други промоционални мероприятия, консултантски и информационни услуги, включително електронен маркетинг, комуникация с клиенти и др.

Целеви групи:

Микро, малки и средни предприятия (ММСП)

Приоритет 2 Интегрирано развитие на граничния регион

Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии и местни инициативи”

Специфична цел 2.1 „Насърчаване на интегрираното и приобщаващо, социално, икономическо и екологично местно развитие, културната, природното наследство и устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони“.

В рамките на Приоритет 2, за прилагане на Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии и местни инициативи“, е предвидено разработването на **Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ)**, която да адресира мерките (идентифицираните допустими дейности за подкрепа по програмата) по конкретни териториални нужди.

Интегрираният подход за посрещане/адресиране на нуждите и потенциалите на територията в разработваната ТСИМ се изразява в пакет от мерки, които да осигурят активно участие на заинтересованите страни на всички етапи от разработването, внедряването, мониторинга и оценката ѝ.

Чрез **ТСИМ** ще даде приоритет на подкрепата за някои проекти/действия/дейности пред други – описани са по-долу при описанието на ТСИМ.

Целеви групи:

Гражданско общество, местни/регионални органи и органи, регионални структури на централни публични органи, неправителствени организации (НПО), изследователски, академични, обучителни и социални институции, МСП и техните професионални организации.

Приоритет 3 По-устойчив граничен регион

Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглероденна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност“

Специфична цел 3.1 Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяване на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи“

В рамките на специфичната цел ще бъде финансиран **Стратегически проект** „Подготовка на населението за реакция при бедствия и повишаване на капацитета на

професионалистите за реагиране при извънредни ситуации в българо-сръбската гранична зона“

Резюме на проекта: Честотата на природните бедствия нараства през последните години. Особено от средата на 90-те години, когато поредица от бедствия причиниха сериозни материални щети и жертви в много региони на Република България и Република Сърбия. Намалването на риска от природни бедствия включва няколко направления и цели:

- ограничаване на щетите, причинени от екстремни природни явления;
- защита на населението, живеещо в райони с висок риск;
- повишаване на осведомеността и знанията и чрез подобряване културата на поведение;
- подобряване и поддържане на капацитета на професионалните звена за защита на населението от аварии и природни бедствия.

Ето защо проектът със стратегическо значение ще бъде реализиран в съответствие със *Стратегията за надеждна перспектива за разширяване и засилен ангажимент на ЕС към държавите от Западните Балкани (Стратегията за Западните Балкани¹)*, чиято цел е да отговори на специфичните предизвикателства на съседна територия чрез съвместни проекти за развитие на капацитета и повишаване на възможностите за реакция при бедствия, както и повишаване на информираността. В това отношение проектът има за цел подготовка на населението и доброволците за действия при бедствия в трансграничния регион, както и осигуряване на правилна и навременна реакция на професионалните екипи при бедствия и други извънредни ситуации. Проектът има допълващ ефект през предходния програмен период (2014-2020), когато беше подобрен капацитетът за управление на риска и ще доведе до постигане на устойчиви резултати.

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Стратегическия проект:

- Оптимизиране на образователния процес по отношение на разработването и прилагането на рамка за реагиране при бедствия, целяща да подобри взаимодействието между науката и политиката за по-стабилна база от знания за вземане на решения;
- Действия, насочени към повишаване на институционалното сътрудничество в трансграничния регион чрез разработване на ръководства и стратегически документи; обмен на информация, знания и умения; изпълнение на съвместни обучения на терен и др.

¹https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf

- Разработване и прилагане на всеобхватна програма за готовност на граничните общности за адекватна реакция при природни бедствия, включително онлайн и обучения на място, симулации, кампании за повишаване на осведомеността и др.;
- Малки инвестиции за публична инфраструктура за обучение и за специализирано оборудване;
- Съвместно разработване на протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и бързо реагиране управление на много потенциални извънредни ситуации.

Целеви групи:

Национални органи за управление на бедствия в България и Сърбия; Местни екипи за защита и спасяване от България и Сърбия; Доброволни пожарни отряди от Сърбия и Национална асоциация на доброволците в Република на България; Местни власти; Деца, студенти, възрастни хора на възраст 60 и повече години, представители на бизнеса; Общо население от трансграничния регион.

Б. ТСИМ 2021-2027 между Република България и Република Сърбия

ТСИМ определя **Визията** на ПТГС, **стратегическа цел, специфични цели** (описани и по-горе към **Приоритет 2** на ПТГС) и **мерки**.

Визия: Отворена към съседните граници и интегрирана в европейското пространство и осигурява на урбанизация, култура, наука и иновации. Добре запазените и устойчиво използвани ресурси (земи, гори, води, природно и културно наследство) – гаранция за благосъстоянието и идентичността на регионите. Балансирано интегрирано развитие, постигнато чрез постоянни инвестиции в икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура, като по този начин се гарантира зелен икономически растеж, адаптивност към промените и сближаване.

Такава визия има обхват отвъд всяка формализирана времева рамка на планов документ на това ниво. Желаният ход на визията предполага многосекторни, интегрирани действия с един фокус – сближаване. Сближаването, разбираемо като намаляване на икономическите и социалните различия, по-добра свързаност и функционална и пространствена интеграция. В допълнение към намаляването на различията, сближаването предполага запазване на културното разнообразие и идентичностите на териториалните общности на всяко ниво.

Сближаването има три основни компонента: териториално, икономическо и социално сближаване. *Териториалното сближаване* е насочено към трансграничното сътрудничество и включва интегрирано развитие на градовете и тяхното взаимно свързване в мрежи за сътрудничество, както и опазване на природното и културно наследство, т.е. тяхната идентичност. Основни инструменти на териториалното сближаване са елементите на физическата свързаност – всички видове линейни инфраструктури, включително телекомуникационни.

Икономическото сближаване означава намаляване на различията в основните показатели за икономическо развитие на трансграничния регион. „Конкурентоспособността“, „икономиката, основана на знанието“ и „иновациите в сектора на МСП“ ще продължат да бъдат двигателите на икономическото развитие. Въпреки, че тези икономически двигатели остават предпоставки за „по-интелигентен“ и „по-екологичен“ растеж, следва да се обърне по-нататъшно внимание на „по-социалния“ растеж, който създава шансове за наемане на неквалифицирани работници в традиционни индустрии като горско стопанство или хранително-вкусова промишленост.

Социално сближаване е пряк резултат от икономическото сближаване и се изразява като общо подобряване на жизнения стандарт от двете страни на границата (заетост, доходи, потребителски разходи) и качеството на човешките ресурси (образование, здравеопазване, социални услуги, култура). Целта на социалното сближаване отново е да намали различията в социалната област и в качеството на живот в целия трансграничен регион.

Стратегическа цел: Стимулиране на растеж във всички негови аспекти

Специфична цел 1. Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги

Проблеми свързани с отдалечените райони, групите в неравностойно положение и малкият бизнес, които продължават да бъдат недостатъчно или незадоволително обслужвани, което създава недостатъци на усилията за растеж.

Мярка 1.1. Разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес в подкрепа на социалния и икономическия растеж.

Близостта, достъпността и качеството на обществените услуги са важни за качеството на живот и развитието на бизнеса. Демографските тенденции и нарастващият недостиг на умения предполагат, че и двете страни трябва да инвестират повече и целесъобразно в уменията на настоящата и бъдещата работна сила, както и да обвържат образованието и обучението с нуждите на пазара на труда. В допълнение, уязвимите групи и групите в неравностойно положение продължават да имат ограничен достъп до услуги от общ интерес, поради което интегрираните мерки за подобряване на качеството на услугите и активното икономическо включване на уязвимите лица трябва да бъдат определени с приоритет и да позволяват повече цифрови решения. Въпреки ограничените налични ресурси, мярката трябва да подпомогне възрастните хора от периферните селски райони,

чрез осигуряване на достъп до комуникационни технологии и възможност за използването им при получаване на отдалечени услуги.

Специфична цел 2: Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма (поне 40% от приоритетния бюджет да бъде разпределен за проекти с акцент върху устойчивия туризъм и култура)

Мярка 2.1. Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за растеж на местния бизнес, за разширяване и по-добро представяне на по-екологичен и интелигентен конкурентен глобален пазар

Наред с другите нужди, нуждите на МСП обхващат рамкова подкрепа за дигитален и зелен преход, засилени управленски и маркетингови способности, креативност и предприемачески умения, за да направят регионалната икономика конкурентна и приобщаваща. Тези нужди могат да бъдат адресирани чрез максимално използване на съществуващия потенциал за бизнес подкрепа и свързване им в мрежа на съответните институции от двете страни на границата чрез надграждане и обвързване на техните практики за подпомагане.

Мярка 2.2. Рационализиране на използването на туристическите ресурси, вкл. осигуряване на бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район

Повечето паметници на културното наследство се нуждаят от огромни инвестиции за възстановяване и съхранение. През последните години има редица инвестиции в опазване на културното наследство, но все още има нужда от по-нататъшно му опазване. В допълнение моделите на експозиция на много от обектите ги лишават от тяхната привлекателност, вместо да допринасят за това. В тази връзка са необходими подобрения в експозициите, както и в дигитализацията. Подобно на културното наследство, има определени нужди за осигуряване на достъп и информация за атрактивни природни комплекси. Проектирането и изграждането на нови и преустройството на съществуващи еко-пътеки и велосипедни маршрути ще обогати туристическото предлагане и ще допринесе за пазарната реализация на туристическите продукти. Мерките за туристическа мобилност трябва да бъдат разгледани по начин, който да гарантира по-бързо и по-плавно движение на хора и стоки.

Мярка 2.3. Подобряване на регионалните практики за маркетинг и брендиране на туристически обекти, продукти и дестинации

Туристическите продукти на трансграничния район трябва да се популяризират като най-добрият вариант за туристите, като се подчертае какво ги прави различни или уникални. Съвременният маркетинг в туризма предполага широко използване на интернет, уебсайтове, онлайн реклами, имейли и платформи за социални медии, тъй като ИКТ технологиите, които играят ключова роля. Също така от решаващо е значение е маркетинга в туризма да обхваща най-новите тенденции, като по този начин създава разнообразен маркетингов микс и използва най-добрите методи за изнасяне на туристическите

съобщения. Чрез прилагането на многосекторни взаимосвързани интервенции, мярката ще допринесе за развитието на туристическата индустрия и ще подпомогне развитието и маркетинга на регионалните туристически продукти в трансграничния район, като се фокусира върху новите тенденции.

Стратегията ще прилага хоризонтална политика в сферата на зеления преход, която налага всеки подкрепен проект да съдържа компонент, свързан с опазване на компоненти на околната среда и с търсенето и прилагането на зелени решения.

1.3. Алтернативи за ПТГС и ТСИМ

Предоставените от Възложителя проекти на програма и стратегия не съдържат алтернативи.

1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотнесими планове, програми и стратегии

Проектите на ПТГС и ТСИМ 2021 – 2027 г. имат връзка с планове, програми и стратегии:

- на европейско и международно ниво;
- на национално, регионално и местно ниво (попадащи в рамките на териториалния обхват на програмата и стратегията в Република България и Република Сърбия).

В **т.1.4. на Доклада за екологична оценка** са разгледани и анализирани относимите планове, програми и стратегии, като са отбелязани и тези от тях, които поставят цели по опазване на околната среда (за тях е направен разширен анализ).

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ

2.1. Текущо състояние на околната среда

В т.2.1 на Доклада за екологична оценка е представена информация за състоянието на компонентите и факторите на околната среда към момента (с цел установяване на настоящото състояние, наблюдавани положителни и/или отрицателни тенденции, които е от значение да бъдат взети предвид както при оценката на въздействието на ПТГС и ТСИМ, така и при последващото им изпълнение).

Състоянието на околната среда е разгледано по фактори и компоненти, като основните резултати от анализа са следните:

2.1.1. Климат и климатични изменения

В териториалния обхват на **Република България** областите *Видин, Монтана и Враца* са разположени в западните части на два климатични района според климатичното райониране на България - Северен и Среден климатичен район на Дунавската хълмиста равнина от Умерено-континенталната климатична подобласт.

Районът на области *Перник и София-област* се характеризира с умерено континентален климат и попада в 2 климатични района – Припланински и Нископланински райони в Западна Средна България; Климатичен район на високите полета на Западна Средна България.

Област Кюстендил попада в преходно континенталната климатична област на Европейската континентална климатична област и по-конкретно Кюстендилско-Благодеевградски климатичен район.

От опасните метеорологични явления с поражения за изследваните области с най-голяма честота са градушките. Наблюдават се през юли (около 36%), следвани от юни (32%) и май (17%) - “Климатът на България”, 1991г. Незначителна е честотата им през април, септември и октомври. Денонощният ход на началото на градовете валежи показва максимум в интервала 14:00-18:00 часа местно време. Не са изключени и нощни градушки между 22:00-24:00 часа и между 00:00 и 04:00 часа, които падат по студени атмосферни фронтове.

На територията на **Република Сърбия** се отличават две климатични области – умерено континентален климат на север, със студена суха зима и топло, влажно лято с добре разпределени модели на валежите, и по-средиземноморски климат на юг с горещо, сухо лято и есен и средно относително хладни и по-дъждовни зими с обилен планински снеговалеж. Юли е най-топлият месец, а есента е по -топла от пролетта. Януари е най -студеният месец със средна месечна температура от минус 6°C в планинските райони, до 0°C в равнинните райони на страната. Годишните суми за продължителност на слънчевото греене варират от 1 800 до 2 100 часа.

Промените на климата са факт, вследствие на глобални процеси с големи териториални мащаби както в Северното, така и в Южното полукълбо. Те се отразяват най-вече на режима на температурата на въздуха и на валежите, както и на промяната на сезоните. Обща е тенденцията в повишение на глобалната температура на въздуха, увеличаване на изпарението и намаляване количеството на валежите, особено зимните и увеличаване на екстремните събития каквито са наводненията, високите температури и свързаните с тях пожари и други.

Най-често срещаните хидрометеорологични и природни бедствия в областите в трансграничния регион на **Република България** (*Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г. на Република България*) са екстремни валежи и температури, бури, наводнения, горски пожари, свлачища и суша.

Броят на смъртните случаи и жертвите, дължащи се на природни бедствия, е значителен, което показва уязвимост към метеорологичните условия и климата. Уязвимостта на населението и икономиката към въздействията на климатичните промени се усилва от относително високата степен на бедност, неравномерното разпределение на населението и различните последици от прехода от държавно-контролирана икономика към свободна пазарна икономика. Все повече доказателства сочат, че икономическите загуби от бедствия, свързани с метеорологични и климатични условия, също нарастват.

За **Република Сърбия** от 1961 до 2010 г. периодите на изключително горещо време продължават по-дълго, а периодите на изключително студено време са по-кратки. Тези тенденции на продължителност на екстремните температурни условия са най-силно изразени през летния сезон (*Malinovic-Milicevic et al.*).

В периода 1949–2009 г. се наблюдава повишаване на средните годишни температури в почти всички части на Сърбия. Повишаването на температурите е по-високо в северните, отколкото в южните части на страната. Най-високото увеличение на средните годишни температури е в Белград поради ефекта на градския топлинен остров: 0,20°C/десетилетие в периода 1949–2009 г. През 1989-2010 г. е установено значително повишаване на средната годишна температура в почти цяла Сърбия, особено поради затоплянето на летния сезон; установена е отрицателна температурна тенденция за цяла Сърбия за 1961-1989 г. Дневната максимална температура също се е повишила през периода 1951-2010 г.

През 2007 г. Република Сърбия преживява най-тежката гореща вълна, регистрирана някога в Сърбия, с рекордни стойности на максималната температура (44,9°C).

Разглежданите трансгранични региони на България и на Сърбия са засегнати от всички ефекти, характерни за изменението на климата, особено в урбанизираните територии, в които се наблюдава т. нар. топлинен остров. Климатичните промени носят рискове от суша, пожари, ерозия на земята и наводнения и изискват предприемане на адекватни действия за адаптация и устойчивост, които следва да бъдат интегрирани в бъдещите проекти.

2.1.2. Състояние на атмосферния въздух

Анализът на данните и оценките на климатичните и метеорологични условия в тези райони водят до следните заключения за процесите и явленията, които представляват интерес за съществуващото състояние на средата:

- средноденонощните концентрации на фини прахови частици с размер до 10 микрона (**ФПЧ₁₀**) трайно превишават средноденонощната норма.
- няма трайни превишения на нормите за опазване на човешкото здраве за останалите газове замърсители.

Главни източници на прахово замърсяване са:

- използването на твърди горива (въглища и дърва) в битовото отопление през зимните месеци в населените места,

- строителните дейности – неорганизираните емисии на прах от открити строителни площадки,
- селскостопанските дейности – неорганизираните емисии на прах от почвата, разнасяна от вятъра при работа в открити полета,
- автомобилният транспорт - повторното субсидиране на праха от непочистени улици и непавиращи пътища.
- горските и селскостопански пожари - изгаряне на стърнищата.

2.1.3. Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения

Водите в обхвата на ПТГС и ТСИМ в Република България

По причина на географското положение, атмосферната циркулация и ландшафта, водният баланс е незадоволителен в пространствен и времеви аспект, като се включат и области *Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил*. По водни ресурси на глава от населението страната заема задно място на Балканския полуостров. България среща също сериозни предизвикателства поради мястото в засушлива зона, неравномерно разпределение на водните ресурси, амортизация на водоснабдителните системи и слаба изграденост на канализационната система. Изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води се забавя в сравнение с водоснабдителните системи и много водни екосистеми са още в риск. Необходимо е настойчиво прилагане на добри земеделски и фермерски практики; рекултивация на терени от минни дейности; възстановяване на реки, подобряване на крайбрежни райони; забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност; ефективно използване на водите в т.ч. технически мерки за напояване, промишленост, енергетика и домакинства; модернизиране или подобрения на пречиствателни станции за промишлени отпадъчни води, включително от земеделски стопанства; изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция, модернизация на пречиствателните станции за отпадъчни води на населени места.

Водите в обхвата на ПТГС и ТСИМ в Република Сърбия

Няма значими проблеми, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ в Република Сърбия. Според оценката на риска, в обхвата на ПТГС преобладават районите с нисък риск по органично замърсяване и нутриенти. Заедно с това много райони имат среден риск. По отношение на приоритетните и опасните вещества преобладава изцяло отсъствие на риск и само в отделни райони риска е среден, например Бор. По отношение на хидроморфоложкия натиск приблизително еднакво са застъпени районите без риск, умерен риск и в риск.

2.1.4. Състояние на земните недра

Геолого-тектонското развитие на територията в трансграничните райони на Република Сърбия и Република България имат сходен характер. Съвременният релеф е

разнообразен, присъстват високи и ниски планински терени и добре оформени речни долини, котловини и низини. Големи геолого-тектонски структури са развити на територията на двете страни – Дунавската низина, Старопланинската верижна система и частично зоната на Крайщидите. Ерозионните процеси са характерни за издигнатите части на релефа, а отлагането на наносния материал се извършва основно в котловините, низините и водните басейни.

Металогенният облик на трансграничните райони се оформя през късноалпийската епха, когато се образуват почти всички промишлени натрупвания на ендегенни метални и неметални полезни изкопаеми. Те са генетично и/или парагенетично свързани с късноалпийския екстензивен магматизъм. От металните находища по-широко разпространение имат оловно-цинковите, манган, медните в парагенеза на сребро и злато и др. От неметалните находища са развити основно въглищните, флуорит, кварцови пясъци, бентонит, скало-облицовъчни, мрамори и др.

Като част от Балканския полуостров, трансграничните територии на Република Сърбия и Република България са силно застрашени от сеизмичната активност на земните недра. Земетресенията са природни бедствия, предизвикани от въздействието на сеизмичните вълни върху земната повърхност. Сеизмичните вълни се генерират в процеса на разкъсване на земната среда, вследствие на натрупани напрежения - резултат от вътрешноземни причини. Земетресенията са най-ярката, силна и бърза проява на съвременните движения в земната кора и са резултат от движението на континенталните плочи. Те са концентрирани в сеизмични пояси, които съвпадат със зоните на контакт и на относителни движения между големите литосферни плочи. Балканският полуостров е най-активният за Европа възел от Алпо-Хималайския пояс. През последните години се наблюдава значителното повишаване на сеизмичната активност на Балканите.

2.1.5. Състояние на почвите

Почвите на територията на **Република България** са в добро екологично състояние, което е предпоставка за развитие на интензивно земеделие. Водещи за района трябва да са мерките за превенция и ограничаване на щетите от ерозионните процеси. Това включва информиране и подпомагане на земеделските производители при планиране на ползването на земята, спазване на добрите земеделски и екологични практики и подкрепа на земеделските производители чрез компенсаторни плащания за дейности, ограничаващи процесите на ерозия. Установени са положителни констатации по отношение на възстановяване на нарушени земи.

С най-висок относителен дял на заплахата от наводнения и въздействия върху почвите от Северозападен регион са общините: Видин (област Видин) и Мизия (област Враца).

На национално ниво се отчитат редица пропуски, свързани с опазването и рационалното ползване на почвите, в т.ч.:

- остаряла база данни за картирането на почвите;

- липса на мониторинг на почви в градска среда;
- нецелесъобразно устройствено планиране на населените места, свързано с разрастване на градовете и инфраструктурите за сметка на селското и горско стопанство или природа, представляващо заплаха за запечатване на почвите;
- Увеличаване на загубите от ерозия в случай на пренебрегване на противоерозионните практики в земеделието;
- Все още съществуват нерегламентирани сметища на входовете и изходите на населените места, земеделските площи и зелените площи в самите населени места и др.

Почвата в **Република Сърбия** е разнородна и промените са забележими на много къси разстояния. Подложени са на въздействие както от природни (ерозия, свлачища, наводнения, пожари), така и от антропогенни/техногенни фактори.

86% от територия на Република Сърбия е застрашена от почвена ерозия с различна степен. Най-застрашеният регион в Сърбия е югоизточната част на страната, която е близо до границата с България.

Често се наблюдава и уплътняване на почвата, особено на най-плодородните равнини, поради неадекватно прилагане на тежка механизация и други агротехнически мерки.

Вкисляването на почвите на територията на Република Сърбия е резултат от действието на: естествени фактори (почвообразуваща скала, климат и тип растителност) и под влияние на човешката дейност (рудник Бор, селско стопанство).

Тежките метали в почвите са с геогенен (естествен), техногенен (добив и преработка на руди на цветните метали, добив на въглища металургия, производство на фосфорни торове, селско стопанство) и антропогенен (в близост до депа за битови отпадъци и градска среда, в близост до натоварени пътни артерии) произход. В области с интензивна промишлена дейност, нерегламентирани сметища за отпадъци, мини и рудници, земеделски земи и натоварени пътища е регистрирано **локално** превишаване на максимално допустимите концентрации за: никел, мед, кадмий, цинк, кобалт и живак. В градска среда с най-висок процент на превишаване на граничните стойности в почвата са: кадмий, мед, кобалт, живак и никел.

Няма замърсяване на почвите с остатъци от пестициди.

Висок е рискът от пожари и наводнения, причиняващи ерозия на почвата.

2.1.6. Състояние на биологичното разнообразие

Характерното географско положение на **Република България**, в комбинация със сложното палеогеографско и палеоклиматично минало, разнообразния релеф и климат, наличието на сладководни басейни и излазът на Черно море, както и формираните

разнообразни ландшафти и геосистеми са основните фактори с определящо значение за богатото разнообразие на видове, съобщества и природни местообитания в България.

Голямото разнообразие на климатични, геоложки, топографски и хидроложки условия в България предопределя едно от първите ѝ места в Европа по богатство на биологичното разнообразие.

Разнообразните климатични растителни зони, включително голям брой екстразонални, интразонални и аazonални екосистеми, като влажни зони, торфени земи, солени блата и пясъци, оказват силно влияние върху голямото биоразнообразие на Република Сърбия. През последната ледникова епоха територията на съвременна Република Сърбия е предоставила множество убежища (части от ареала на вида, по-малко повлияни от изменението на климата) за редица видове. В резултат на това Република Сърбия е обитавана от много реликтни и ендеморелитни видове.

Генетичните ресурси на Република Сърбия са много богати и включват голям брой автохтонни култивирани растителни и домашни животински видове.

Разглежданият трансграничен район е много богат на растителни и животински видове, в т.ч. с висок природозащитен статут на национално и международно ниво, като се срещат и голям брой ендемити и реликти (гласиални и терциерни).

Относно състоянието на биоразнообразието, видовете и техните популации в разглежданата територия, като основни ограничаващи и лимитиращи фактори се установяват човешката дейност, водеща до пряко (унищожаване) и косвено (промяна на условията на средата и фрагментация) засягане на видове (почвено запечатване, свързано с изграждане на обекти и развитие на инфраструктура – особено в района на по-големите населени места като София и Перник, замърсяване, промяна във водния режим поради отводняване или изграждане на мелиоративни съоръжения, развитие на интензивно едромашабно земеделие и други). Тъй като в обхвата на ПТГС на редица места има развити туристически обекти, туристическият поток (особено във Витоша планина) също не е маловажен фактор, който е с негативно въздействие върху растителния свят. Все по-голямо значение придобиват и последиците от изменението на климата – засушаване, горски пожари и други екстремни метеорологични явления.

2.1.7. Защитени зони и защитени територии

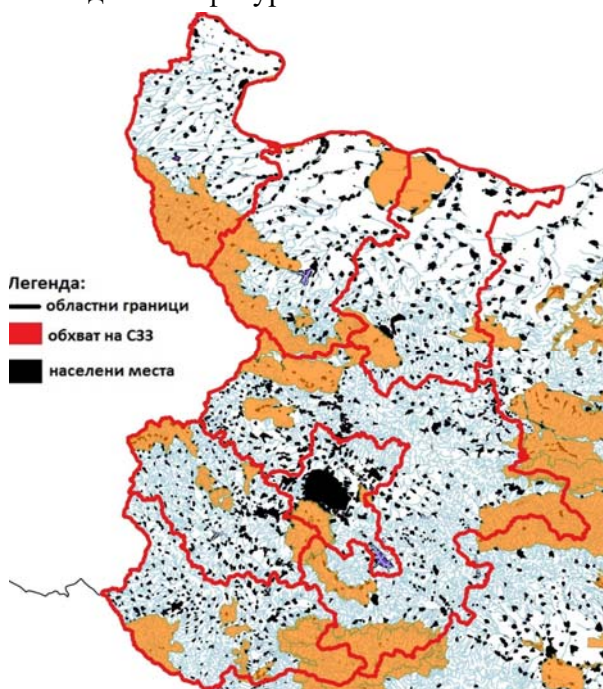
➤ Република България

Защитени зони от европейската екологична мрежа Натура 2000

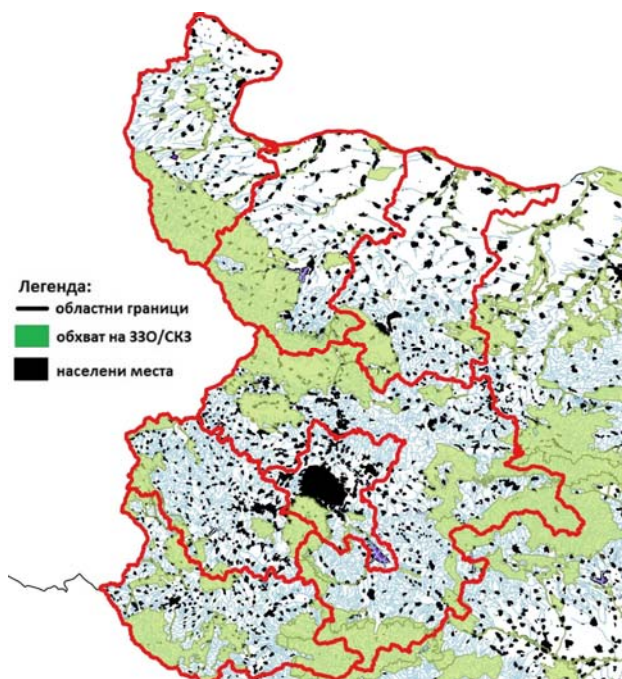
Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Тя трябва да бъде изградена във всички страни членки на Европейския съюз и се поставя като изискване при присъединяването на страни кандидат-членки на съюза.

Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за местообитанията) и Директива 2009/147/ЕО относно опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Процесът по създаване на екологичната мрежа Натура 2000 в България започва през 2002 г. с приемането на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), който въвежда нормите на двете европейски директиви. Процесът на издаване на заповеди по реда на ЗБР за обявяване на защитените зони за опазване на дивите птици е приключил („Специални защитени зони” – СЗЗ), като към момента България е в процес на приключване и по издаването на заповеди за обявяване на защитените зони за местообитанията – зоните без издадени заповеди се обозначават като „Зони от значение за Общността” (ЗЗО), а зоните с приключил процес по издаване на заповед се обозначават като „Специални консервационни зони” (СКЗ). На територията на шестте области попадат изцяло, в по-голяма, по-малка или съвсем малка степен **92 защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“** (четири от защитените зони са обявени и по Директивата за местообитанията и по Директивата за птиците). Представени са на долните фигури:

Фигура 2.1.7-1 Карта на специални защитени зони (СЗЗ) за опазване на дивите птици в области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник и Кюстендил

Фигура 2.1.7-2 Карта на защитените зони за местообитанията (зоните без издадени заповеди се обозначават като „Зони от значение за Общността“ (ЗЗО), а зоните с приключил процес по издаване на заповед се обозначават като „Специални консервационни зони“ (СКЗ) в области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник и Кюстендил

Защитени територии по Закона за защитените територии

От 1933 г., когато се обявява първата защитена територия в България – резервата „Силкосия“ в Странджа, а през 1934 г. първия народен парк на Балканския полуостров – „Витоша“, се провежда последователна политика за разширяване и укрепване на мрежата от защитени територии.

Към настоящия момент в България са обявени 1017 защитени територии, които обхващат приблизително 5.27% от територията на страната.

Защитените територии и ефективното им опазване допринасят за изпълнението на изискванията на редица международни конвенции и споразумения, по които България е страна:

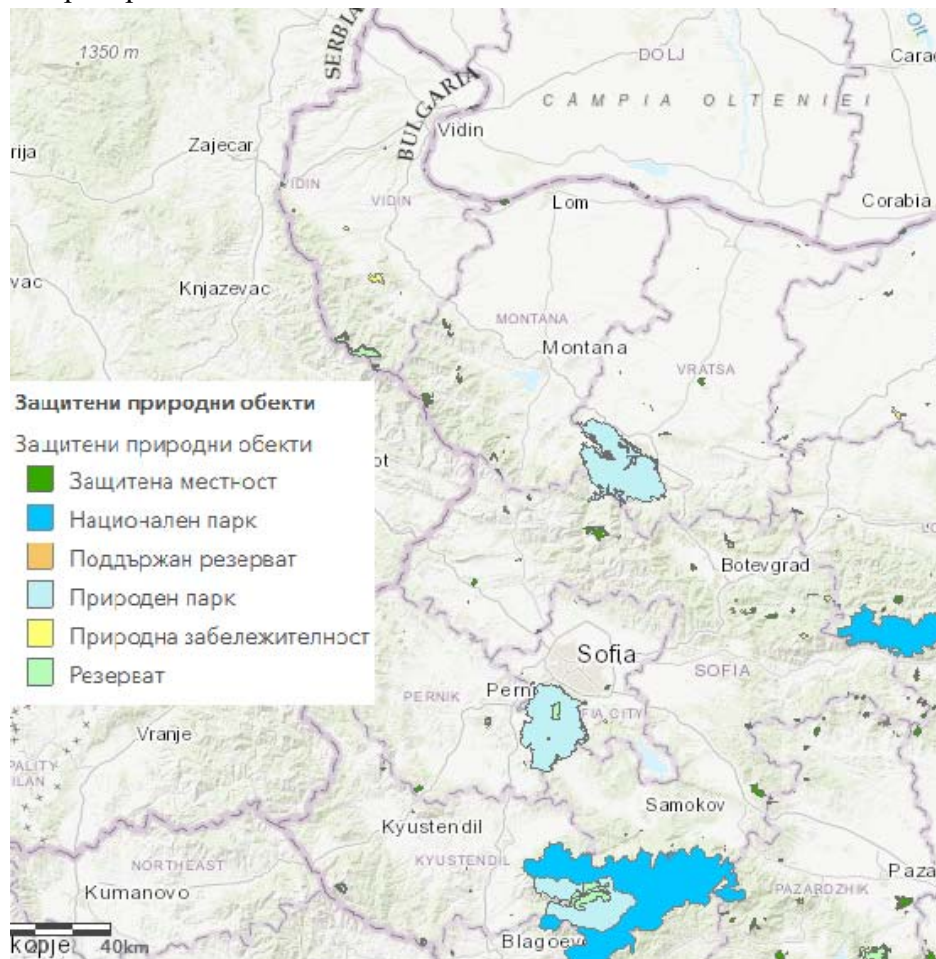
България е сред първите страни, присъединили се към Рамсарската конвенция за влажните зони, подписана без задължение за ратификация в изпълнение на Решение на Министерски съвет № 389 от 18 ноември 1974 г., в сила за страната от 24 януари 1976 г., изменена с Протокол, подписан в Париж на 3 декември 1982 г. и влязъл в сила за България на 27 февруари 1986 г.

В обхвата на шестте области са регистрирани:

- 2 национални парка;
- 3 природни парка;

- 8 резервата;
- 5 поддържани резервата;
- 86 защитени местности;
- 67 природни забележителности.

На долната фигура е представено местоположението на всички категории защитени територии в териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ.

Фигура 2.1.7-3 Карта на категориите ЗТ в области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник и Кюстендил

➤ **Република Сърбия**

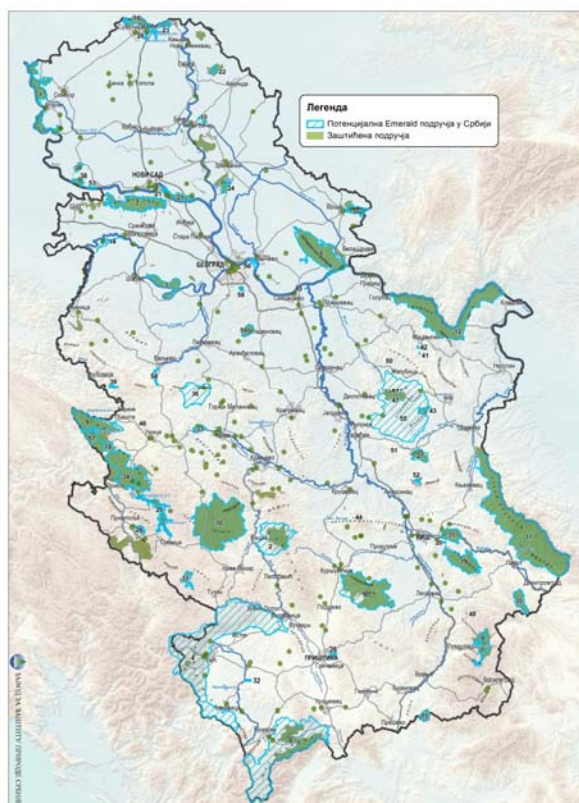
Предложени защитени зони от европейската екологична мрежа Натура 2000 (мрежата Емералд, орнитологично важни места – ОВМ и други).

Както беше посочено и по-горе, Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Тя трябва да бъде изградена във всички страни членки на Европейския съюз и се поставя като изискване при присъединяването на страни кандидат-членки на съюза. Тъй като Република Сърбия не е членка на съюза, няма и официално изградена и приета с решения на ЕК списъци на защитени зони по Натура 2000, но като кандидат-членка се подготвя за процеса по идентифициране и предлагане на такива чрез изготвяне на съответните предложения. Във връзка с това страната е възприела подхода да използва приетите вече защитени територии по националното законодателство, установените територии от мрежата „Емералд” (Emerald Network - Ecological network to conserve wild flora and fauna and their natural habitats of Europe), установените орнитологично важни места по Birdlife (IBAs), установените важни места за растения (IPAs), важни места за птици (PBA), Рамсарски места и някои други, които влизат в състава на Националната екологична мрежа на Сърбия.

Фигура 2.1.7-4 Национална мрежа Емералд на Република Сърбия

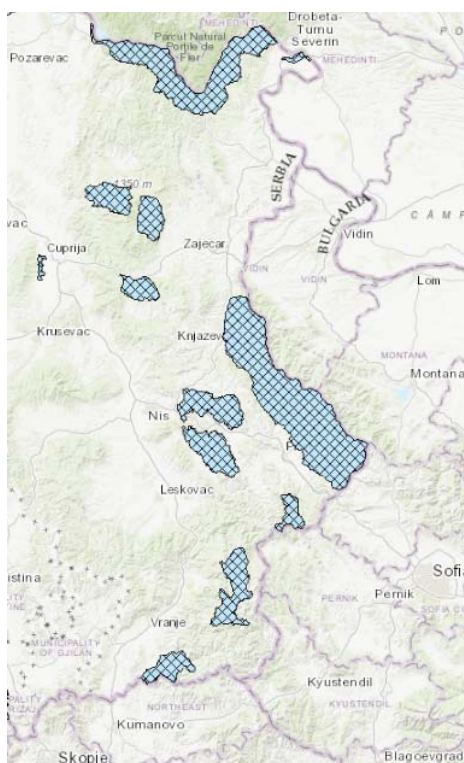
В процеса на интеграция в Европейския съюз Република Сърбия е длъжна и ангажирана да отговори на изискванията на ЕС, включително и на двете най-важни директиви за природата - Директивата за местообитанията и Директивата за птиците, които са основа за създаването на мрежата Натура 2000. Определените смарагдови зони, важните зони за птиците (ИВА), растенията и пеперудите със сигурност могат да послужат като добра основа за тяхното прилагане.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

През 2009 г. са идентифицирани 42 **важни зони за птици (ИВА)** с обща площ от 1 259 624 хектара, което представлява 14,25% от територията на Република Сърбия (Puzović et al., 2009). Освен това са определени 62 области на **важни растителни райони (ПРА)** и те обхващат площ от 747 300 ха или 8,5 % от територията на Република Сърбия. Също така са идентифицирани 40 области от основните райони за **пеперуди (РВА)**. Общата площ на всички РВА повърхности е 903 643 хектара, което представлява 10,2% от територията на Република Сърбия. **Десет Ramsar** обекта обхващат обща площ от 615 22 ха или 0,7 % от територията. Площта на предложената основна зона за летене извън защитената зона е малка (1,36 % от националната територия), но нейната защита би подобрила значително опазването на сирфидните мухи чрез увеличаване на включването на местообитания на сирфидни мухи за незащитени преди това видове и чрез включване на горещи точки на биологичното разнообразие на сирфидните мухи.

Според следващата фигура важните райони за птици, които са изцяло или частично в териториалния обхват на областите от програмата в Източна Сърбия, са: Джердап, Мала Врбица, Горне Поморавле, Ресавска клисура, Злотска клисура, Ртандж, Копаоник, Сичевачка клисура, Йерма, Сува планина, Стара планина, Власина, Пчиня.

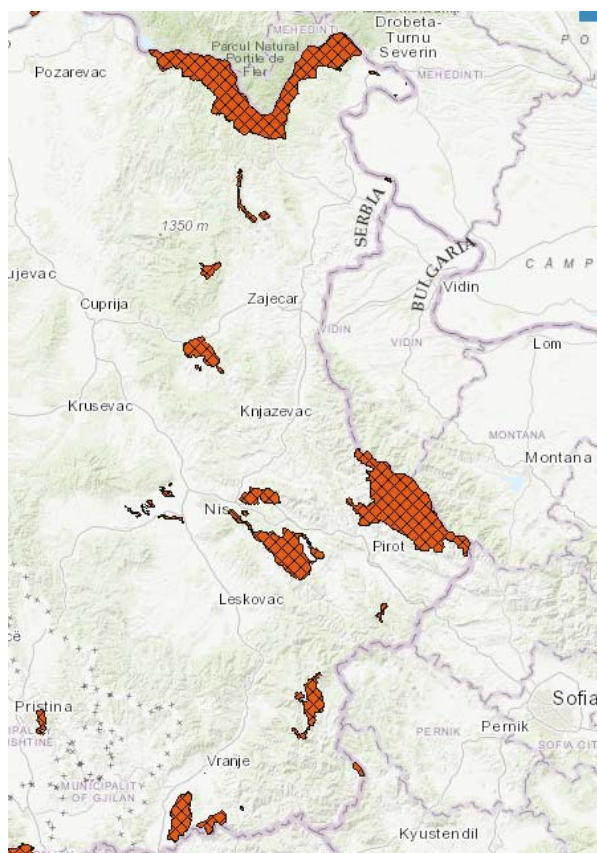

Фигура 2.1.7-5 Карта на ИВА места в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

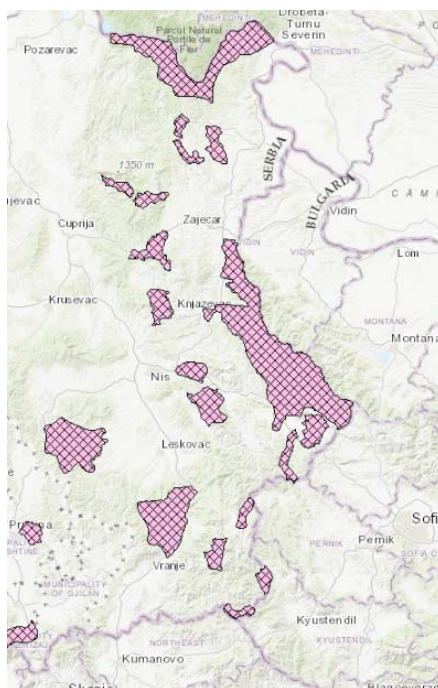
Според следващата фигура важните растителни райони, които са изцяло или частично в териториалния обхват на областите от програмата в Източна Сърбия, са: Джердап, Кладово-Радуевац, Велики Крш и Стол, Клисура Лазареве реке, Ртандж, Сичевачка клисура, Лалиначка слатина, Сува планина, Сливовицки виз, Йеласничка клисура, Стара планина, Клисура Йерме, Власинска визораван, Долина Пчиня, Ружан, Рудуне.

Фигура 2.1.7-6 Карта на IPA местата в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия

На следващите фигури са представени и Главните райони за пеперуди (РВА) и Рамсарските обекти (язовир “Власина”) в териториалния обхват на областите от програмата в Източна Сърбия.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента
за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална
стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.7-7 Карта на РВА обекти в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия

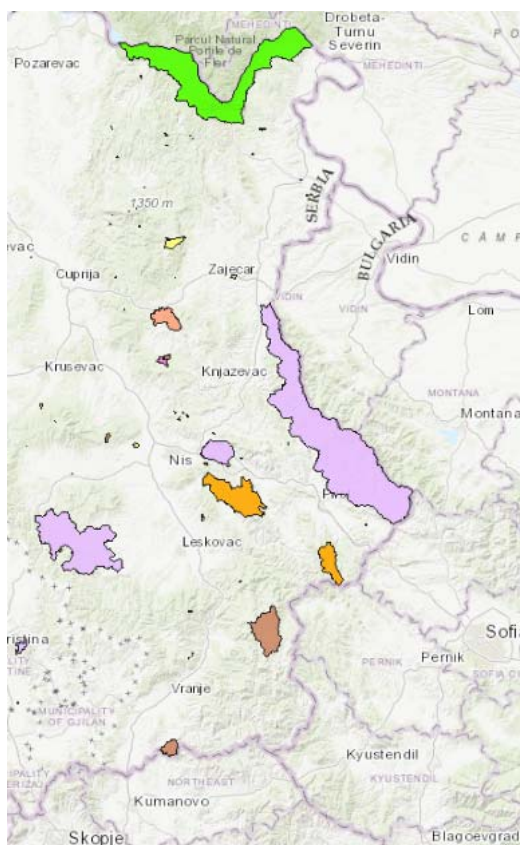

Фигура 2.1.7-8 Карта на Рамсарските обекти в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия – “Власина”

Защитени територии по националното законодателство на Република Сърбия

Наскоро Република Сърбия предприе стъпки за укрепване на рамката си за опазване на биологичното разнообразие и се стреми да развие по-добро екологично представителство и устойчиво финансирана система за защитени зони. В предишния национален пространствен план (1996-2008 г.) се предвиждаше разширяването на защитените територии да обхване 10% от територията до 2010 г., за да се осигури по-добро представяне на екосистемите в системата на ПО. Законът за устройство на територията на Република Сърбия от 2010 г. до 2020 г. предвижда опазването на биологичното разнообразие и ландшафта като стратегически приоритети, а опазването на 10% от територията на страната остава една от целите.

На следващата фигура е дадена карта на съществуващите понастоящем национални защитени територии в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия.

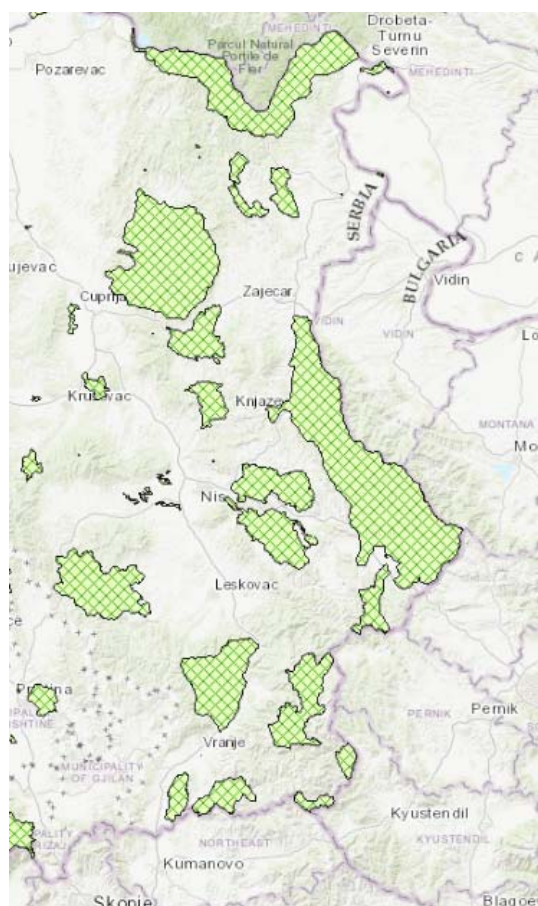
Фигура 2.1.7-9 Карта на настоящата Национална мрежа в териториалния обхват на програмата в Източна Сърбия.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Както се вижда от картата по-горе, защитените територии (включително площта на общия им териториален обхват) са припокрити с Емералд територии, важните зони за птици, важните растителни зони и главните райони за пеперуди (РВА), които вече са разгледани по-горе. В таблицата на Емералд обектите е представен и списък на категориите по опазване на националния статут, обхванати от програмата в Източна Сърбия.

Някои защитени територии, които са създадени със Закона за опазване на природата, с основна цел опазване на биологичното разнообразие, както и райони от международно значение (обекти на мрежата Емералд, ИВА, IPA, РВА, Ramsar, гранични райони от екологично значение и определени зони на местообитания и местообитания на диви видове) са част от екологичната мрежа на Сърбия, представена на следващата фигура.

Фигура 2.1.7-10 Карта на екологичната мрежа на Сърбия в териториалния обхват на програмата.

Обобщение за състоянието на защитените зони и територии:

Територията на трансграничния район, както в българска част, така и в сръбската е богата на ценни естествени природни територии под законова защита. В тази връзка всички

бъдещи дейности по разглежданите ПТГС и ТСИМ следва да са съобразени с режимите на управление съгласно нормативната уредба на съответната държава, както и съобразно нормативните и административни актове за приемането и обявяването на защитените територии и зони, както и с плановете за тяхното управление, при наличието на такива.

2.1.8. Състояние на ландшафта

За опазването на ландшафта освен националното законодателство съществена роля играе *Европейска конвенция за ландшафта*. Главната цел на Конвенцията е да съхрани европейското културно и природно наследство, които определят облика на общоевропейския ландшафт. Друга цел на конвенцията е да демонстрира, че природните и културните компоненти на ландшафта могат да бъдат опазвани и укрепвани и без обявяването им за паметници. Двата основни аспекта на конвенцията са:

- признаването на ценността на всички компоненти на ландшафта и значението им за осигуряване на качеството на живот на хората и тяхната самобитност;
- активната роля на обществото при възприемането и оценката на ландшафта.

При съвременните ландшафти е важно да се вземе предвид степен на изменение на ландшафта от намесата на антропогенния фактор, предизвикващ понякога нарушаване на естественото равновесие и необходимост от опазване и възобновяване на природните дадености в съответния ландшафт. На тази база ландшафтните могат да се поделат най-общо на:

- **природни** ландшафти – те са формирани под влияние на природните фактори и не попадат под въздействие на човешката дейност. Както се вижда от анализа на биологичното разнообразие, защитените зони и територии в обхвата на трансграничния район, в него са разпространени изключително разнообразни естествени природни местообитания, със специфичен, ценен естествен ландшафт – в повечето случаи – със специфичен законов статут на опазване.

- **антропогенни** ландшафти – те са резултат от човешката дейност, която променя в различна степен някои от природните компоненти, формирайки техния специфичен характер и структура. Към антропогенните ландшафти се отнасят по-голяма част от съвременните ландшафти на земята, в т.ч. в разглежданата трансгранична територия.

Местоположението, релефът и климатичните особености на трансграничния район способстват за наличието на голямото му ландшафтно разнообразие. Преобладават планински, котловинни и равнинни ландшафти, както и антропогенните – основно земеделски спрямо естествените природни ландшафти. Богатството на района на естествени, в т.ч. специфични и чувствителни ландшафти, поставя високи изисквания и не малко ограничения към дейностите, които могат да бъдат осъществявани на тази територия.

2.1.9. Състояние на материалните активи

Текущото състояние на материални активи дава ясна представа за необходимостта от целенасочени мерки за подобряване в следните основни направления:

- Инвестиране за развитие и поддръжка на съществуващите транспортни комуникации и културно-историческа инфраструктура и природни забележителности, с оглед осигуряване на възможност за промотиране на региона и предлагане на конкурентен туристически продукт.
- Инвестиране за развитие на съвместни действия в областта на обмена на културно наследство;
- Инвестиране за развитие и поддръжка на инфраструктура, позоваваща се на екологосъобразно, алтернативни и зелени решения и покриване нуждите на региона за висок стандарт на живот и насърчаване и въвеждане на кръговия модел на икономика.
- Инвестиране за развитие и подобряване на информационна и комуникационна свързаност и дигитализация и създаване на предпоставки за постигане на висока конкурентоспособност в трансграничния регион.

Направеният анализ показва наличието на изключителен потенциал за развитие на трансграничната инфраструктура и обособяването на зони с различни функции, в т.ч. наличие на потенциал за преход към кръгова икономика и управление на ресурсите, чрез инвестиции за повишаване нивото на дигитализация, транспортни комуникации, енергийна ефективност, културен обмен, околна среда, туризъм и отдих, спорт, труд и заетост и др., т.е. потенциал за развитие на трансгранични многофункционални зони в подкрепа на един по-свързан и конкурентен регион.

2.1.10. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство

Културното наследство е важно средство за съвместното развитие на района и илюстрира основен актив на зоната за сътрудничество. Културата в района е богата, уникална, както и разнообразна и лесно може да се използва като двигател за регионално развитие, регенерация и просперитет.

Културното наследство на региона включва паметници и обекти, свързани с църкви, стари градове и стари селски райони, археологически обекти, както и паметници, посветени на възпоменание на исторически събития или личности. Останки от древни цивилизации все още могат да бъдат намерени на много места от двете страни на границата. Античната архитектура, където е запазена, има много подобни черти. В граничния район съществуват голям брой и разнообразие от важни архитектурни, археологически и етноложки паметници с културно значение. Всички паметници представляват идеална почва за развитие на

съвместни туристически маршрути, съвместни проучвания, популяризиране и реклама, съвместни действия за опазване, межкултурно образование и др.

Потенциалът за растеж и развитие чрез използването на културно-историческото и археологическото наследство на трансграничните райони и изключително голям. Голяма част от него, и то с едни от най-значимите обекти, е разположено в извънградска среда, което предполага възможности за тяхното развитие и опазване. И докато в градска среда нуждите на живия град налагат вземането на мерки по редовното или спасително проучване на тези паметници, наследството извън градските центрове е в тежко положение и е необходимо да бъдат предприети мерки по реставрация, мониторинг и опазване.

Разположени в естествена природна среда, някои от археологическите обекти имат решаващо значение за развитието на трансграничния район. Привеждането на най-значимите обекти на археологическото наследство в обекти на културен туризъм чрез тяхната реставрация и социализиране биха допринесли за рационализиране на използването на туристическите ресурси, създаването на условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район.

2.1.11. Състояние по отношение на вредните физични фактори

По отношение на вредните физични фактори, от най-голямо значение за трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ, е фактора шум.

Повишени стойности се установяват основно в градове, на територията и на двете държави, като основно се дължат на автомобилния трафик.

За останалите вредни физични фактори не са докладвани превишения и проблеми.

2.1.12. Състояние и управление на отпадъците

За територията в обхвата на Република България: основен начин на третиране на смесените битови отпадъци е депонирането, като се отбелязват положителни тенденции за намаляване на количествата депонирани отпадъци с въвеждането на инсталации за предварително третиране и компостиране на разделно събрани биоразградими отпадъци. Основни проблеми са липсата на инсталации и съоръжения за оползотворяване на строителни отпадъци и нерегламентираното изхвърляне на битови и строителни отпадъци.

За територията в обхвата на Република Сърбия: основен начин на третиране на битовите отпадъци също е депонирането. Проблем е ниската събираемост на битовите отпадъци, както и използването на стари, несъответстващи на нормите депа за отпадъци. Планирани са действия за развитие на екологосъобразна система за управление на отпадъците.

2.1.13. Опасни химични вещества и риск от големи аварии

В трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ са налични съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал от възникване на голяма авария.

При реализиране на дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ, свързани със строителство на обекти и инфраструктура е необходимо да се съобразят съществуващите в района предприятия, извършващи дейности по съхранение/производство/употреба на опасни химични вещества и смеси в количества, които създават риск от големи аварии.

2.1.14. Здравно състояние на населението

За целия трансграничен район, на територията и на двете държави, се наблюдава гъстота на населението под средната за съответната държава, отрицателен естествен прираст, висока смъртност, неблагоприятна възрастова структура – демографско застаряване на населението.

И в двете държави смъртността по причини показва водещо място за болестите на кръвообращението, следвани от новообразуванията и болестите на дихателната система.

От анализа на рисковите фактори за човешкото здраве за трансграничния регион на първо място са замърсяването на въздуха, повишените нива на шум, нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и проблемите по отношение на питейните води – недостиг на вода, засушаване. За целия трансграничен регион все по-голяма значимост за населението придобиват рисковете, свързани с климатичните изменения.

2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ

Въз основа на анализа на данните от характеристиката на околната среда в предходната т.2.1 на ДЕО, в следващата таблица е оценено развитието на аспектите на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ по компоненти и фактори на околната среда, вкл. човешкото здраве. По този начин е оценено въздействието и на „нулевата алтернатива“, т.е. отказ от реализиране на ПТГС и ТСИМ.

Таблица 2.2-1 *Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ*

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
Климат и климатични изменения. Адаптация.	Съществуващите и новите източници на парникови газове ще доведат до увеличаване на емисиите им, но нивата им ще бъдат пренебрежителни, както за двете страни, така и на глобално ниво. През последните три десетилетия емисиите на основните парникови газове имат тенденция към намаляване. Очаква се тази тенденция да продължи и без осъществяването на ПТГС и ТСИМ, като ще се забави зеления и дигитален преход, които са с принос за ограничаване на емисиите на парникови газове.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемаческа помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
	Отказът от реализиране на ПТГС е свързан с пропуснати ползи по отношение на адаптацията – няма да бъде реализиран стратегическия проект за подготовка на населението за действия в случай на бедствия,
Атмосферен въздух	Без прилагане на ПТГС и ТСИМ ще бъдат забавени/няма да бъдат реализирани в този обхват инвестициите, свързани с екологизиране на бизнеса и устойчив растеж на МСП, съответно ще се задържат настоящите нива на емисии от съответните производства. Забавя се икономическото развитие на трансграничния регион, ще се пропуснат ползи за финансиране и допълнителни инвестиции както и усвояване на средства от Европейския съюз, респективно – подобряване условия на труд, повишаване качеството на живот, здравословният начин на живот, респективно осигуряване на приятна околна среда, запазване на богатата природа на основата на устойчиво развитие на околната среда.
Води	В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, развитието на водите ще бъде неблагоприятно тъй като: -няма да има положително въздействие от териториално сближаване, зелени решения и интегриран граничен регион; -няма да е налице взаимно сътрудничество, което може да доведе до неблагоприятно въздействие върху повърхностните води. -контролът върху предвидените туристически инициативи ще бъде занижен.
Земни недра	Не се очаква промяна в тенденциите
Почви и земеползване	Не се очаква развитие, но е възможно задълбочаване на съществуващите проблеми с почвите и земеползването.
Растителност и животински свят	Не се очаква развитие
Защитени зони и територии	Не се очаква развитие
Ландшафт	Тенденциите ще се запазят същите като в момента.
Материални активи	В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, развитието на материалните активи ще бъде неблагоприятно тъй като: → няма да има положително въздействие от постигане на интелигентна дигитална и електронна трансформация на местната икономика за постигане на един устойчиво конкурентоспособен регион.

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
	→ идентифицираните възможности за развитие на регионален туристически продукт, а от там и стимулиране на местната икономика, балансирано развитие и постигане на конкурентоспособност на бизнес средата няма да може да бъдат реализирани.
Културно-историческо наследство	Не се очаква развитие, като ще бъдат пропуснати ползите за възстановяване, опазване, популяризиране, в т.ч. повишаване и разнообразяване на източниците на доходи за териториите в обхвата на ПТГС и ТСИМ.
Вредни физични фактори	Неприлагането на ПТГС и ТСИМ ще доведе до продължаване на тенденциите за по-високи шумови емисии, излъчвани от автомобилния транспорт. Няма да бъде използвана възможността за финансиране и изпълнение на дейности, свързани с постигането на приоритетите и целите, поставени с двата документа. Не се очаква промяна на тенденциите и по отношение на останалите вредни физични фактори.
Отпадъци	Неприлагането на ПТГС и ТСИМ е с по-неблагоприятно въздействие в сравнение с прилагането им, тъй като ще бъдат пропуснати възможностите за финансиране на дейности и мерки, свързани с екологизиране на предприятията, зелен преход, дигитализация, които са пряко свързани с ограничаване на генерираните количества и видове отпадъци.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква промяна в състоянието на управлението на опасните химични вещества и риска от големи аварии и въздействието на съществуващи предприятия с нисък или висок рисков потенциал.
Здравно състояние на населението и здравен риск	Без прилагане на ПТГС и ТСИМ ще се пропуснат ползите, свързани с финансиране на дейности за подобряване благосъстоянието, сигурността/реакция при екстремни природни явления и качеството на живот в трансграничния регион.

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ

ПТГС и ТСИМ ще се реализират в зададения географски обхват:

- Република България: 6 области на ниво NUTS III: Видин, Монтана, Враца, София- област, Перник, Кюстендил

- Република Сърбия – 7 окръга на ниво NUTS III: Борски, Зайчарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski)

Съответно и в този териториален обхват ще се реализират въздействията върху околната среда, населението и човешкото здраве. Част от дейностите и мерките, които са без инвестиционен характер – меки мерки (маркетингови проучвания, инвестиции в подобряване качеството на услуги, подобряване качеството на услугите от общ интерес, брандиране, дигитализация) нямат потенциал за засягане на околната среда.

Дейностите и мерките с инвестиционен характер - твърди мерки - са с ниска подробност – без определено конкретно местоположение, параметри, обхват и съпътстващи дейности, поради което, при съобразяване на принципа на превантивността, като засегната се разглежда цялата територия в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

По отношение на вероятното значително засягане на компоненти и фактори на средата се очаква:

Климат, климатични изменения, атмосферен въздух

Не се очакват значителни последици от въздействие както върху атмосферния въздух, така и върху климата вследствие на дейностите по реализация на ПТГС и ТСИМ, и свързаните с тях приоритети, специфични цели, дейности и мерки, нито се очаква генериране на значителни нови емисии на вредни вещества. Напротив предвидените като допустими дейности/мерки в двете специфични цели – 1.1 и 2.1 са свързани с както с подобряване КАВ на трансграничния регион, а стратегическия проект по Приоритет 3 има принос за адаптацията към изменението на климата.

Води, ЗЗВ и риск от наводнения

Няма територии, които вероятно да бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ в двете държави. По-долу са посочени територии, които е възможно да бъдат слабо засегнати.

Дунавски район

В Дунавски район има следните източници на натиск, които се оценяват като значими на ниво „район за басейново управление“ - Точкови източници - заустване на непречистени/недостатъчно пречистени битови и промишлени отпадъчни води; - Дифузни източници – основно натиск от земеделски дейности; - Хидроморфологичен натиск - изменение на физичните характеристики на водните тела. Дейностите, предмет на ПТГС и ТСИМ могат да имат известен принос от точкови източници на битови и промишлени отпадъчни води.

Западнобеломорски район

Анализът показва, че известен дял за влошаване на състоянието на повърхностните водни тела в Западнобеломорски район при реализацията на ПТГС и ТСИМ могат да имат следните значими проблеми:

- Замърсяване на водите от заустване на непречистени битови отпадъчни води от обекти, предмет на ПТГС и ТСИМ - от канализационни мрежи и неотговарящи на изискванията на европейското законодателство.
- Заустване на индустриални отпадъчни води от обекти в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Химичното замърсяване на повърхностните водни тела оказва пряко въздействие върху тяхното екологично състояние/потенциал
- Селското стопанство (земеделие и животновъдство) не е предмет на ПТГС и ТСИМ, но отрасълът причинява замърсяване на 5,5 % от повърхностните водни тела в териториалния обхват на Западноромански район.
- Водовземане и изменение на оттока на повърхностните води при предвидените в ПТГС туристически дейности. Прекомерното използване на вода от реки и язовири може да окаже влияние върху оттока на повърхностните води при кумулиране с ефекта от изградените деривационни МВЕЦ.
- Неблагоприятно въздействие на дейностите при не спазване на изискванията в ЗЗВ, най – вече когато не са определени СОЗ за питейни води;
- Неблагоприятно въздействие върху изградените обект по ПТГС и ТСИМ, при не спазване на изискванията в обхвата на определените РЗПРН.

За Република Сърбия неблагоприятно въздействие може да възникне в резултат на:

- Изграждане на индустриални обекти по ПТГС и ТСИМ, при наличие на уязвимост за повърхностните води;
- Наличие на относително високо ниво на замърсени реки при недостатъчно пречистване в селските райони;
- Изграждане на обекти на ПТГС и ТСИМ в райони с недостатъчно питейни води и остарели водоснабдителни системи;
- Зони с относително висок риск от наводнения;
- Райони с риск от свръх използване на туристически ресурси;
- Неблагоприятно въздействие върху СОЗ за ПБВ, включително, когато не са определени такива;
- Замърсяване на трансграничните повърхностни водни тела р. Тимок и р. Драговищеца от минни дейности в Република Сърбия;
- Замърсяване на р. Нишава с битови отпадъчни води от населени места /чувствителни зони/;
- Въздействие на ПТГС и ТСИМ върху ЗЗВ в Защитени територии.

Земни недра

Дейностите и мерките не са свързани с рискове за земните недра, в т.ч. нямат потенциал за създаване на условия за възникване на ерозионни процеси и други негативни

геоложки явления. Риск от неблагоприятно въздействие може да възникне при несъобразяване на планираните за изграждане обекти и инфраструктура със сеизмичната активност на района, както и с геоложките особености – податливост/условия за свлачища, ерозия, стабилност на геоложката основа.

Почви и земеползване

Няма територии, които вероятно да бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ в двете държави.

С предвиденото в ТСИМ развитие на туристически дейности е възможно въздействие върху горските почви, изразено в преуплътняване, увеличение на повърхностния отток и поява на ерозия.

Възможно е по-съществено неблагоприятно въздействие върху земите и почвите с изграждането на обекти и/или инфраструктура по ПТГС и ТСИМ, при неспазване на изискванията на законодателството, свързано с опазване на почвите и околната среда.

Биологично разнообразие

Повечето мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ са свързани с неутрално до положително въздействие върху биологичното разнообразие, като повечето от мерките и дейностите нямат инвестиционен характер. Не се предвиждат, мероприятия свързани с обособяване на нови индустриални зони или изграждане и експлоатация на нови големи промишлени мощности, а се акцентира върху съществуващите МСП. Част от целите на ПТГС и ТСИМ са с пряка насоченост към устойчиво развитие, екологизиране и зелен преход, което ще е с косвено положително въздействие.

Аналогично, не се очаква значително засягане на **защитени зони и защитени територии**.

Ландшафт

От предвидените мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ не се очаква значително засягане на територии с ценен/естествен/природен ландшафт. Въздействието върху ландшафта като цяло е от неутрално до косвено положително, аналогично на въздействието върху биологичното разнообразие.

Материални активи

Проектите на ПТГС и ТСИМ предвиждат реализирането на целеви мерки за подобряване на съществуващите и създаване на нови, съвременни и отговарящи на всички екологични изисквания и стандарти комуникации и инфраструктура в т.ч, но не само:

- Технологични и/или организационни инвестиции, насочени към намаляване на разходите за производство/предоставяне на услуги и всякакви други инвестиции, водещи до повишаване на конкурентоспособността на предприятията, включително, но не само, закупуване на специализирано оборудване и технологии, системи за наблюдение; закупуване на ИТ оборудване, обучение и трансфер на ноу-

хау, виртуални бизнес центрове, решения за електронна търговия, възможности за електронни плащания и др.; Действия насочени към повишаване на продуктивния капацитет (Специфична цел 1.1 ПТГС);

- Малки инвестиции за публична инфраструктура за обучение и за специализирано оборудване (Специфична цел 3.1, ПТГС);
- Инвестиции в материални активи свързани с рационализиране на използването на туристическите ресурси, вкл. осигуряване на бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район, в т.в еко-пътеки и велоалеи (Специфична цел 2, Мярка 2.2, ТСИМ)

Във връзка с изложеното, не се очаква значително отрицателно засягане на територии по отношение на материалните активи, а единствено положително такова.

Културно-историческо наследство

Дейностите и мерките са без потенциал за значително засягане или неблагоприятно въздействие. Предвидени са мерки, свързани с опазване на културното наследство, облагородяване на еко-пътеки и велосипедни маршрути с цел обогатяване на туристическото предлагане и реализация, като наличното културно-историческо и археологично богатство на региона предлага изключителни възможности за развитие на културен туризъм. Мерките, свързани със специфична цел 2 на ТСИМ са пряко насочени към използване потенциала на културно-историческото наследство за развитие на туристически продукти, като се очаква положително въздействие – поддържане на тези обекти.

Вредни физични фактори

По отношение на вредните физични фактори, от значение за трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ, е фактора шум от автомобилния трафик. Транспортните връзки и свързаност между Република България: 6 области на ниво NUTS III: Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил и Република Сърбия – 7 окръга на ниво NUTS III: Борски, Зайчарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински, са представени в т.2.1.11.

Върху изменението на шумовото натоварване в разглеждания район, могат да окажат влияние изменението в транспортно-комуникационната мрежа, появата на нови локални източници на шум и пр., предвидени в ПТГС и ТСИМ, в зависимост от конкретните параметри на евентуалните такива проекти.

От значение за идентифициране на засегнатите от фактора шум територии, е разглеждането на нуждите и потенциала за развитие в резултат от постигането на целите и приоритетите на ПТГС и ТСИМ, като по отношение на потенциалните възможни косвени въздействия на фактора шум, могат да бъдат идентифицирани: **Приоритет 1:**

Конкурентоспособен граничен регион, Цел на политиката 1: „По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и на регионалната свързаност на ИКТ“, **Специфична цел 1.1:** „Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции“; **Специфична цел 2:** **Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма, Мярка 2.1.** Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за растеж на местния бизнес, за разширяване и по-добро представяне на по-екологичен и интелигентен конкурентен глобален пазар и др.

От друга страна, акцент на Стратегията е да прилага хоризонтална политика в сферата на зеления преход, която налага всеки подкрепен проект да съдържа компонент, свързан с опазване на компоненти на околната среда и с търсенето и прилагане на зелени решения. Предвидените като допустими дейности, в т.ч. за изграждането на нови и преустройството на съществуващи еко-пътеки и велосипедни маршрути в региона (към Специфична цел 2, Мярка 2.2 на ТСИМ), ще имат положителен ефект за ограничаване на шумовото натоварване и въздействие върху околната среда и населението на региона, включен в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Предвидените с ПТГС и ТСИМ приоритети и мерки не са свързани с дейности, предполагащи допълнителни въздействия от вибрации, йонизиращи и нейонизиращи лъчения.

Отпадъци

Не се очаква значително засягане на територии от дейности с отпадъци, нито се очаква генериране на значими количества отпадъци при изпълнение на допустимите дейности и мерки, напротив – повечето дейности и мерки са с принос за ограничаване на генерираните отпадъци.

Опасни химични вещества и риска от големи аварии

Предвижданията на ПТГС и ТСИМ не са свързани със значително въздействие в резултат на съхранение и употреба на опасни химични вещества, като допустимите дейности и мерки нямат потенциал за увеличаване на риска от възникване на голяма авария в съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал в обхвата на трансграничния район.

Население и човешко здраве

По отношение на **човешкото здраве** реализиране на предвижданията на ПТГС и ТСИМ не е свързано с нови значими източници на емисии и вредности в околната среда, които биха довели до нови или увеличаване на неблагоприятното действие на установените съществуващи рискови фактори в трансграничния район. Напротив, реализирането на дейностите и мерките се очаква да е с положително въздействие, свързано с повишаване качеството на живот (подобряване на качеството на услугите от общ интерес), развитието

на нерискови за здравето дейности – обект на доходи за населението (туризъм), ограничаване на вредното въздействие на местните производства (технологични инвестиции, зелен преход и дигитализация). От изключителна важност е местоположението на нови обекти - в случай на финансиране на такива по ПТГС и ТСИМ, да се съобрази с най-близко разположените **зони и обекти, подреждащи на здравна защита**, както и да се гарантира спазване на нормативните изискванията по отношение опазване на водите и по-специално забраните и ограниченията в **санитарно-охранителните зони** на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване и на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди. Подробна оценка на очакваните въздействия е представена в **т.6 на ДЕО**, като мерки за ограничаване на потенциалните неблагоприятни въздействия са препоръчани в **т.7 на ДЕО**.

Взимайки предвид изложеното, **оценката спрямо шестте екологични цели към принципа за ненанасяне на значителни вреди**² за дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ позволява да се направят следните изводи:

- 1) **Смекчаване на изменението на климата:** По-голямата част от мерките са с положително или без отражение за намаляването на емисиите на парникови газове, като нито една от мерките и дейностите не води до значителни емисии на парникови газове – не се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата;
- 2) **Адаптация към изменението на климата:** Нито една от мерките или дейностите по ПТГС и ТСИМ не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите – не се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата. Част от мерките и дейностите са с принос към адаптацията и гарантирането на устойчивост на климатичните изменения – стратегически проект по Приоритет 3 на ПТГС;
- 3) **Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси:** Мерките и дейностите ще имат косвен положителен ефект по отношение на водите, като не са предвидени мерки и дейности, които да водят до влошаване качеството или количеството на водите, при спазване на нормативната уредба за опазване на водите.
- 4) **Преход към кръгова икономика, предотвратяване на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране:** Част от дейностите и мерките са с принос към прехода към кръгова икономика (по Приоритет 1 на ПТГС). Останалите мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ не са свързани със значително увеличение на образуването, изгарянето или обезвеждането на отпадъци, не водят до

² https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/c_2021_1054_bg.pdf

значителна неефективност при прякото или непрякото използване на природни ресурси и нямат потенциал за причиняване на дългосрочни вреди на околната среда по отношение на кръговата икономика.

- 5) **Предотвратяване и контрол на замърсяването:** Част от мерките и дейностите са с ясна екологична насоченост, като същите ще имат принос към ограничаване на съществуващи екологични проблеми. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ са свързани предимно с подобрения и развитие на съществуващи обекти, което ще доведе до тяхното обновяване, модернизиране, свързано и с ограничаване на въздействието върху околната среда.

Специфична цел 1.1 на ПТГС е насочена към устойчив растеж на МСП, Специфична цел 2.1 към интегрирано социално, икономическо и екологично развитие, а специфична цел 3.1 към насърчаване на адаптирането към изменението на климата, превенция на риска и устойчивост на бедствия (свързано с превенция и на замърсявания в резултат на бедствени ситуации и явления).

При финансиране на нови обекти и техническа инфраструктура следва да се съобразява наличието на зони и обекти, подлежащи на здравна защита и други чувствителни територии – санитарно-охранителни зони около водоизточници, защитени зони и територии, обекти на културното наследство, евентуално кумулативно въздействие със съществуващи съоръжения и инфраструктура в съответния район. Тези въздействия и тяхното предотвратяване или ограничаване до минимум ще бъдат предмет на нормативно изискващите се процедури по оценка на въздействие върху околната среда, екологична оценка, комплексно разрешително, разрешителни по реда на Закона за водите и др., чрез които ще се гарантира изпълнението единствено на проекти, които не водят до значително увеличение на емисиите на замърсители във въздуха, водите или земята.

- 6) **Защита и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите:** Принципния характер на дейностите, които ще се изпълняват по ПТГС и ТСИМ е такъв, че не предполага негативни въздействия (или поне значителни такива) върху биологичното разнообразие. Повечето мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ са свързани с неутрално до положително въздействие върху биологичното разнообразие, като повечето от мерките и дейностите нямат инвестиционен характер. Не се предвиждат, мероприятия свързани с обособяване на нови индустриални зони или изграждане и експлоатация на нови големи промишлени мощности, а се акцентира върху съществуващите МСП. Част от целите на ПТГС и ТСИМ са с пряка насоченост към устойчиво развитие, екологизиране и зелен преход, което ще е с косвено положително въздействие. При спазване на националните законодателства и административни актове на

двете държави, които са насочени към опазване на биологичното разнообразие в тях, потенциалните отрицателни въздействия от дейностите и мерките с инвестиционен характер ще се сведат в допустими граници. Не се очаква мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да доведат до влошаване на състоянието и устойчивостта на екосистемите, или природозащитния статус на местообитанията и видовете, съответно не се очаква нанасянето на значителни вреди.

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

В т.4 на Доклада за екологична оценка е направен анализ на съществуващите екологични проблеми в страната, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ, в т.ч. на връзката между екологичните проблеми и предвижданията на плана, съответно – изводи дали ПТГС и ТСИМ ще доведат до подобряване на екологичната обстановка, или до влошаване и задълбочаване на съществуващи екологични проблеми и/или възникване на нови такива.

Анализът показва наличието на проблеми по почти всички компоненти и фактори на околната среда, както и възможност с реализирането на ПТГС и ТСИМ да се допринесе за ограничаването им.

Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал и не се очаква да доведат до задълбочаване на съществуващи или възникване на нови екологични проблеми в разглежданата територия.

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията

Т.5 в Доклада за екологична оценка прави анализ на начина по който целите по опазване на околната среда, идентифицирани в международни, в т.ч. европейски и национални документи, се отнасят към предвижданията на ПТГС и ТСИМ и дали и как предвижданията на ПТГС и ТСИМ ги съобразяват.

5.1. Интегриране на цели по опазване на околната среда в проектите на ПТГС и ТСИМ

Интегрирането на цели по опазване на околната среда в ПТГС и ТСИМ е заложено в самите регламенти за финансова подкрепа за периода 2021-2027 г., с които се изисква

съответен процент от средствата да бъде за дейности и мерки, свързани с опазване на околната среда.

В тази връзка, по подразбиране, **ПТГС и ТСИМ интегрират цели по опазване на околната среда на европейско и национално ниво.**

5.2. Цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към ПТГС и ТСИМ и начин, по който са съобразени

В т.5.2 на Доклада за екологична оценка, в таблична форма е представен анализ на относимостта на целите на опазване на околната среда на международно и национално ниво, включени в част от стратегиите, плановете и програмите от описаните в т.1.4 на ДЕО.

Извършеният анализ показва следните резултати:

- Предвидените дейности по ПТГС и мерки по ТСИМ не влизат в противоречие с цели по опазване на околната среда;
- ПТГС и ТСИМ интегрират относимите цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво и ще допринесат за постигането им. В това число в ПТГС и ТСИМ са интегрирани и са предвидени мерки и дейности, които ще имат пряк и непряк **принос към изпълнение на целите от стратегически документи на национално и европейско ниво** за ограничаване изменението на климата, адаптация към изменящия се климат, опазване и устойчиво ползване на водите, преход към кръгова икономика, ограничаване и контрол на замърсяването, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите (*екологичните цели в обхвата на принципа за ненанасяне на значителни вреди*).

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави

В т.6 на доклада за ЕО е направена оценка на очакваните въздействия от реализирането на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве на двете нива, които програмата и стратегията идентифицират (стратегическо ниво и ниво „мерки/дейности“), като са взети предвид характера на взаимодействието и синергията между различните въздействия, а именно: вторични, кумулативни (разгледани в отделна подточка 6.3), едновременни, краткосрочни, средносрочни, дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици.

Стратегическо ниво:

- За ПТГС това включва оценка на въздействието на *Приоритетите и Специфичните цели*;
- За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *Визията, Стратегическата цел и Специфичните цели*.

Ниво „мерки/дейности“:

- За ПТГС това включва оценка на въздействието на *дейностите/инвестициите/стратегическия проект, обект на подкрепа*;
- За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *мерките*.

За целите на Нетехническото резюме е представена обобщена информация за оценените въздействия:

6.1. Оценка на вероятните въздействия на Стратегическо ниво

6.1.1. За ПТГС

Приоритет, Специфична цел	Обобщение за въздействието
Приоритет 1. Конкурентоспособен граничен регион	Очаква се основно непряко положително въздействие, свързано с подобреното състояние на МСП в сравнение със сегашното им състояние, в т.ч. отделяне на по-малко вредности в околната среда и подобряване качеството на живот на населението. Не се очакват значителни отрицателни въздействия при спазване на нормативната уредба по опазване на околната среда и човешкото здраве.
Специфична цел 1.1: „Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции“	
Приоритет 2 Интегрирано развитие на граничния регион	Интегрираното развитие на граничния регион е свързано с обмяна на информация и опит, извършване на съвместни дейности при съобразяване на комплекс от аспекти (интегрираност на дейностите), част от които е опазването на околната среда и човешкото здраве. Очаква се положително въздействие от реализиране на приоритета за компонентите и факторите на средата и човешкото здраве, свързано с прилагането на взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) мерки, на базата на тясна координация на различните публични политики, съобразни с местните специфики, отговарящи на местните нужди и потенциали за развитие и носещи обща полза за партньорите и регионите.
Специфична цел 2.1 „Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално,	Очакват се изцяло положителни, постоянни въздействия, предвид интегрирането на екологичните съображения в развитието.

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемаческа помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Приоритет, Специфична цел	Обобщение за въздействието
<i>икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони“</i>	
Приоритет 3: По-устойчив граничен регион	Приоритетът и специфичната цел са с преки и непреки положителни въздействия за компонентите и факторите на средата, свързани с предотвратяване на бедствени ситуации и свързаните с тях неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве и с ограничаване на мащаба на щетите за околната среда и човешкото здраве при възникване на бедствени ситуации
Специфична цел 3.1 „Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи“	

6.1.2. За ТСИМ

Визия, Стратегическа цел и Специфични цели	Обобщение за въздействието
<i>Визия: Отворена към съседните граници и интегрирана в европейското пространство и осите на урбанизация, култура, наука и иновации. Добре запазените и устойчиво използвани ресурси (земя, гори, води, природно и културно наследство) – гаранция за благосъстоянието и идентичността на регионите. Балансирано интегрирано развитие, постигнато чрез постоянни инвестиции в икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура, като по този начин се гарантира зелен икономически растеж, адаптивност към промените и сближаване.</i>	Визията е с преки и непреки положителни въздействия за опазване на околната среда и човешкото здраве, в т.ч. културното и природно наследство, ресурсна ефективност, зелен икономически растеж. Не се очакват отрицателни последици за компоненти и фактори на средата, в т.ч. за населението.
Стратегическа цел: Стимулиране на растеж във всички негови аспекти	Стратегическата цел е с положително въздействие, тъй като растежът във всички негови аспекти предполага и съобразяване на екологичните аспекти за развитие

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемаческа помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Визия, Стратегическа цел и Специфични цели	Обобщение за въздействието
Специфична цел 1. Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги	Специфичната цел е с непряко положително въздействие за част от компонентите и факторите на средата, а за останалите е без въздействие.
Специфична цел 2: Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма (поне 40% от приоритетния бюджет да бъде разпределен за проекти с акцент върху устойчивия туризъм и култура)	Повишаването на конкурентоспособността е свързано като цяло с положително въздействие върху околната среда и здравето на хората, предвид че високата конкурентоспособност е свързана с по-добро качество и екологосъобразност на предоставяните услуги. Развитието на устойчив туризъм и култура са с положително въздействие.

6.2. Оценка на вероятните въздействия на ниво „дейности/мерки“

6.2.1. За ПТГС

А. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 1:

Дейности	Обобщение за въздействието
Технологични и/или организационни инвестиции, насочени към намаляване на разходите за производство/предоставяне на услуги и всякакви други инвестиции, водещи до повишаване на конкурентоспособността на предприятията, включително, но не само, закупуване на специализирано оборудване и технологии, системи за наблюдение; закупуване на ИТ оборудване, обучение и трансфер на ноу-хау, виртуални бизнес центрове, решения за електронна търговия, възможности за електронни плащания и др.; Действия насочени към повишаване на продуктивния капацитет.	Очаква се основно непряко положително въздействие, свързано с подобреното състояние на МСП в сравнение със сегашното им състояние, в т.ч. отделяне на по-малко вредности в околната среда и подобряване качеството на живот на населението. Не се очакват значителни отрицателни въздействия при спазване на нормативната уредба по опазване на околната среда и човешкото здраве.
Инвестиции, насочени към управление на качеството на продуктите/услугите, включително, но не само, подобрения в проектирането на характеристиките на продукта/услугата, подобрения в сервизното обслужване на клиентите след продажбата, подобрения в гаранцията за продукта, цялостни системи за управление на качеството и всеки друг аспект, който определя общото ниво на качество на продукта/услугата	Подобряването на качеството на продуктите и услугите е с положително въздействие (пряко по отношение на отпадъците и материалните активи и непряко за останалите компоненти) за повечето компоненти и фактори на средата и без въздействие за останалите. Не се очакват отрицателни въздействия
Инвестиции, насочени към достъп до нови пазари или пазарни сегменти, включително, но не само, маркетингови проучвания, технологии за	

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемаческа помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Дейности	Обобщение за въздействието
<p><i>пространствено разширяване, „организационно сътрудничество“ и съвместни бизнес схеми с други предприятия, фирмени изложбени зали във фирмения обект и др.</i></p> <p><i>Инвестиции в маркетингови и рекламни дейности, участие в международни панаири, изложения и други промоционални мероприятия, консултантски и информационни услуги, включително електронен маркетинг, комуникация с клиенти и др.</i></p>	<p>Дейностите не са с инвестиционен характер и не са свързани с негативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве.</p>

Б. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 3:

Стратегически проект	Обобщение за въздействието
<p>„Подготовка на населението за реакция при бедствия и повишаване на капацитета на специалистите за реагиране при извънредни ситуации в българо-сръбската гранична зона“</p>	<p>Стратегическият проект е с преки и непреки положителни въздействия за компонентите и факторите на средата, свързани с предотвратяване на бедствени ситуации и свързаните с тях неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве и с ограничаване на мащаба на щетите за околната среда и човешкото здраве при възникване на бедствени ситуации</p>

6.2.2. За ТСИМ

Мярки	Обобщение за въздействието
<p>Мярка 1.1. Разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес в подкрепа на социалния и икономическия растеж.</p>	<p>Мярката е с непряко положително въздействие за част от компонентите и факторите на средата, а за останалите е без въздействие.</p>
<p>Мярка 2.1. Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за растеж на местния бизнес, за разширяване и по-добро представяне на по-екологичен и интелигентен конкурентен глобален пазар</p>	<p>Мярката не е свързана с отрицателно въздействие за компонентите и факторите на средата. За някои от компонентите и факторите се очаква непряко положително въздействие – биологично разнообразие, материални активи, културно-историческо наследство, отпадъци, налесение.</p>
<p>Мярка 2.2. Рационализиране на използването на туристическите ресурси, вкл. осигуряване на бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район</p>	<p>Като цяло мярката е без въздействия или с незначителни положителни въздействия.</p> <p>Рискът/степената на потенциалните негативни въздействия, описани по-горе ще може да бъде преценен на етап – изготвяне на поректно предложение, в рамките на изискващите се превантивни процедури по реда на екологичното законодателство на двете държави.</p>

Мерки	Обобщение за въздействието
Мярка 2.3. Подобряване на регионалните практики за маркетинг и брандиране на туристически обекти, продукти и дестинации	Мярката не е свързана с преки отрицателни въздействия върху околната среда. С положително въздействие ще бъде за материалните активи и културното наследство. Отрицателно въздействие е възможно за биоразнообразието, при прекомерно увеличаване на туристопотока, като това може да бъде регулирано по устойчив начин. Допълнителен положителен ефект ще има при реализиране на информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население в рамките на проектите.

6.3. Кумулативно въздействие

Предвиждания на ПТГС и ТСИМ на **стратегическо ниво** са свързани с положителни кумулативни въздействия и принос към изпълнението на цели, приоритети, насоки и мерки по относимите стратегии, планове и програми, разгледани в т.1.4 на ДЕО. Не се очаква отрицателно кумулативно въздействие на стратегическото ниво на въздействие.

Повечето от предвидените **дейности и мерки** по ПТГС и ТСИМ са с положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве, като не малка част от тях са „меки“ мерки без инвестиционен характер, и не предполагат отрицателен кумулативен ефект с други дейности в трансграничния регион.

Риск от **отрицателно кумулативно въздействие** е възможен при изпълнение на дейностите по мерките, свързани с *развитието на туризма по специфична цел 2 на ТСИМ*, в резултат на увеличаване на туристопотока в района на туристическите дестинации, които в повечето случаи са в /в близост до територии с ценно биологично разнообразие, ценни ландшафти и други чувствителни зони, напр. ЗЗВ. Кумулативното неблагоприятно въздействие може да се отрази на качеството на атмосферния въздух, водите, почвите, ландшафта, биологичното разнообразие и защитените територии и зони, нивата на шум, съответно да допринесе за дискомфорт на посетителите на обектите. За предотвратяване на такива нежелани въздействия следва развитието на туризма и дестинациите да се съобразява с капацитета на средата, нейната ценност и наличие на чувствителни зони и елементи, в т.ч. са препоръчителни информационни кампании за посетителите, които да са част от проектните предложения.

Съгласно извършения анализ, **не се очаква значително кумулативно въздействие върху околната среда от реализирането на ПТГС и ТСИМ.**

6.4. Трансгранично въздействие на ПТГС и ТСИМ

По отношение на **вероятното трансгранично въздействие** в резултат на прилагането на ПТГС и ТСИМ:

- ПТГС и ТСИМ са с трансграничен характер и обхват, като и двата документа целят въздействие в обхвата на определения трансграничен регион. В тази връзка, **чрез изготвянето на един общ ДЕО за цялата територия в обхвата на програмата, по подразбиране е оценено въздействието на предвижданията на двата документа в трансграничния регион, като се провеждат консултации и в двете държави;**
- По отношение на трансграничното въздействие по смисъла на *Протокола за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст* - съобразявайки предвижданията на проектите на програмата и стратегията няма основание за предположение за трансгранично въздействие върху най-близките съседни държави – Република Северна Македония и Република Румъния.

По отношение на **трансграничните водни тела** в обхвата на ПТГС и ТСИМ не се очакват значителни въздействия върху повърхностните води и ЗЗВ, както и от наводнения в т.ч. и трансгранични въздействия върху тях в други държави от реализацията на ПТГС и ТСИМ.

6.5. Обобщение за очакваното въздействие

По отношение на **атмосферния въздух и климатичните изменения** се очаква пряко и непряко положително въздействие в резултат на предвижданията и на двете нива на подробност. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, а само за локални, като цяло обратими въздействия. Преки и непреки положителни въздействия се очакват във връзка с **адаптацията към изменението на климата**. Няма предвиждания, в т.ч. дейности и мерки свързани с генериране на значими емисии на парникови газове или такива, водещи до противоречие/конфликт или намаляване на ефективността на мерки за адаптация.

По отношение на **водите, в т.ч. зони за защита на водите и риска от наводнения** въздействията на стратегическо ниво са основно свързани с

- отсъствие на отрицателно въздействие, както пряко, така и непряко;
- наличие на положително въздействие в по-голямата част от случаите;
- дългосрочно и в голяма част от случаите - постоянно въздействие.

Потенциално възможните случаи на отрицателно въздействие се очаква да са много редки.

На ниво „дейности/мерки“ въздействията върху водите са свързани с

- отсъствие на пряко отрицателно въздействие, в много редки случаи – наличие на непряко въздействие;
- наличие предимно на пряко и непряко положително въздействие;
- дългосрочно и в голяма част от случаите - постоянно въздействие;
- в голяма част от случаите отсъства каквото и да било въздействие.

Въздействието на стратегическо ниво по отношение на **земите и почвите** се изразява в наличие на положително и отсъствие на отрицателно въздействие - както пряко, така и непряко. Въздействието на ниво „дейности/мерки“ се изразява в наличие предимно на пряко и непряко положително въздействие, в много редки случаи са възможни непреки или преки въздействия (при усвояване на нови терени – мярка 2.2 на ТСИМ), а в част от случаите отсъства каквото и да било въздействие.

Както е видно от направения по-горе анализ, по отношение на **биологичното разнообразие и защитените зони и територии** в обхвата на ПТГС и ТСИМ, на този етап при определени условия могат да се очакват по-скоро повече потенциални ползи, отколкото негативи. Отрицателните въздействия могат да се сведат до минимум с подходящи мерки и чрез провеждане на изискващите се процедури по ОВОС, ЕО и ОС.

Въздействието и на двете нива на подробност върху **ландшафта** е предимно положително, свързано с сповишаване привлекателността и качествата му. Възможните отрицателни въздействия са аналогични на тези за биологичното разнообразие.

По отношение на **материалните активи** се очаква положително кумулативно въздействие за подобряване състоянието на съществуващите ДМА и/или изграждане на нови екологосъобразни такива и на двете нива на въздействие, тъй като се предвиждат инвестиции в активи, свързани с подобряване състоянието на околната среда на трансграничния регион. Не се очакват отрицателни въздействия за материалните активи.

По отношение на **културно-историческото наследство** се положително въздействие от целите и мерките, свързани с развитие на тези обекти и техния туристически потенциал, като повечето от останалите предвиждания и на двете нива на подробност не предполагат отрицателно въздействие, при спазване на действащото законодателство за опазване на културното наследство в двете държави.

По отношение на **вредните физични фактори** очакваното въздействие по отношение на шума като цяло се определя като непряко положително, дългосрочно и постоянно за разглеждания регион. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, в т.ч. създаване на риск за човешкото здраве, при съобразяване местоположението на зоните и обектите с нормиран шумов режим. По отношение на другите вредни физични фактори, не се очаква въздействие.

По отношение на **отпадъците** се очаква като цяло пряко непряко положително въздействие, в резултат на дейностите и мерките, водещи до редуциране на генерирането на отпадъци. Не се очакват отрицателни въздействия от останалите предвиждания на ПТГС и ТСИМ.

По отношение на **опасните химични вещества** и риска от големи аварии не се очаква отрицателно въздействие при спазване на приложимото законодателство на територията на двете държави.

Въздействието върху **здравно-хигиенните аспекти** на средата като цяло е положително. Ситуирането на нови производствени обекти следва да се съобразява с териториално–устройствени решения и предвиждания за развитието на населените места, близостта до зони и обекти, подлежащи на здравна защита, в т.ч. зони за защита на водите, с цел недопускане на вредно въздействие върху здравето на хората.

7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве

Анализите и оценката на предполагаемото въздействие при изпълнението на ПТГС и ТСИМ налагат идентифицирането на мерки, при прилагането на които ще се осигури предотвратяване, ограничаване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните въздействия върху околната среда и човешкото здраве. Мерките са мотивирани с очакваните резултати от прилагането им:

7.1. Мерки за отразяване в окончателните варианти на ПТГС и/или ТСИМ

Резултатите от оценката на въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве не показват необходимост от мерки за окончателните варианти на документите.

7.2. Мерки за изпълнение при прилагането на ПТГС и/или ТСИМ

Общи мерки:

1. Планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, произтичащи от ПТГС и ТСИМ, попадащи в обхвата на Директива 2014/52/ЕС или Директива 2001/42/ЕО или извън тях и попадащи в обхвата на чл.6 на Директива 92/43/ЕИО, подлежат на оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на защитените зони и могат да бъдат одобрени само след решение/становище по ОВОС/ЕО/ОС за одобряване/съгласуване, и при съобразяване с препоръките в извършените оценки, както и с условията, изискванията и мерките, разписани в решението/становището.

Очакван резултат: Недопускане на значителни неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, предмета и целите на опазване на защитените зони.

2. Инвестиционни предложения, произтичащи от мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да се съобразят с действащите териториално устройствени планове на съответната територия, както и националните, регионалните и местни стратегически, планови и нормативни документи, други налични планирани проекти с подобни и/или

прикопващи се дейности, с цел постигане на необходимата синхронизация при провеждане на проектните процедури от страна на ангажираните институционални органи.

Очакван резултат: Недопускане на противоречия, съгласно действащата нормативна уредба и приетите вече стратегически и планови документи. Недопускане на проектни предложения, несъобразени с вече съществуващи такива, водещи до административни затруднения и/или искане на двойно финансиране за припокриващи се дейности.

Адаптация към изменението на климата

3. Съобразяване на относимите дейности и мерки от актуалните стратегически документи за адаптация към климатичните изменения и предвиждане на мерки за гарантиране на устойчивост на проектите, свързани с изграждане и развитие на обекти, съоръжения и инфраструктура.

Очакван резултат: Осигуряване на климатична устойчивост на проектите.

Води, зони за защита на водите и риск от наводнения

4. За проектите да се предвиждат мерки за не допускане влошаването на състояние на повърхностните води и ЗЗВ, съгласно изискванията на чл. 116 от Закона за водите на Република България както и на Закона за водите на Република Сърбия.
5. Инвестиционни предложения, планове и програми да се осъществяват в съответствие с действащите ПУРБ, ПУРН и законодателството по опазване и управление на водите.

Пояснение за основните приложими разпоредби от законодателството за опазване на водите:

- *Спазване на изискванията на чл.134 от ЗВ на Република България: В крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата се забранява:*
 1. *складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци;*
 2. *строителство на животновъдни ферми;*
 3. *строителство на стопански и жилищни постройки;*
 4. *миенето и обслужването на транспортни средства и техника;*
 5. *засаждането на трайни насаждения с плитка коренова система;*
 6. *изхвърлянето на отпадъци.*
- *Спазване на изискванията на Чл. 143 от ЗВ, с който за защита от вредното въздействие на водите се забранява:*
 1. *нарушаването на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици;*

2. намаляването на проводимостта на речните легла, включително чрез баражи и прагове, без съответното разрешително;

3. използването на речните легла като депа за отпадъци, земни и скални маси;

4. извършването на строежи над покритите речни участъци;

5. съхраняването или складирането на материали, които в значителна степен биха увеличили унищожителната сила на водата при наводнения.

- Спазване на изискванията на Чл. 146. (1) от ЗВ: Забранява се разполагането на жилищни и вилни сгради и стопански постройки в заливаемите тераси на реките и сервитута на хидротехническите съоръжения и язовирните стени.
- Спазване на изискванията на Чл. 125. (1) от ЗВ. В канализационните мрежи и ПСОВ да се включват само отпадъчни води, които могат да бъдат пречистени при съществуващата технологична схема на пречиствателната станция и не застрашават живота и здравето на обслужващия. Отвеждането да се съобразява с:
 - разрешителното за заустване; количеството и качествата на отпадъчните води;
 - съществуващата канализационна мрежа и пречиствателна станция; технологията за третиране на утайките с цел оползотворяване или обезвреждане.
- Спазване на изискванията на Чл. 132 от ЗВ, лицата, от стопанската дейност, на които се образуват отпадъчни води, са длъжни да изградят необходимите пречиствателни съоръжения в съответствие с изискванията за заустване във водния обект, когато на съответната територия няма изградена канализационна система.
- В случай на водовземане и/или ползване на воден обект да се спазват изискванията на чл.44 и 46 от ЗВ – наличие на съответното разрешително.
- За дейности, попадащи в РЗПРН в обхвата на заливане да се планират мерки за защита от вредното въздействие на водите, съответстващи на НКМ и мерките от ПУРН на Република Сърбия.
- При реализация на дейности по ПТГС и ТСИМ да се спазват приложимите мерки от ПоМ и да се съгласуват с целите на ПУРБ 2016-2021/2022-2027 г. и ПУРН 2016-2021/2022-2027 г..
- Предотвратяване на аварийното замърсяване на повърхностните води и зони за защита на аводите, съгласно изискванията на чл.131 от ЗВ: При аварийни случаи, създаващи предпоставки за замърсяване на водите, собственикът или лицето, експлоатиращо обекта - източник на замърсяване, включително хвостохранилища, шламоохранилища и насипища, е длъжно да вземе необходимите мерки за ограничаване или ликвидиране на последиците от замърсяването съгласно предварително изготвен аварийен план и незабавно да уведоми басейновите дирекции

и органите на Министерството на вътрешните работи, както и съгласно ЗВ на Република Сърбия

- *Опазване на санитарно-охранителни зони за питейни води, съгласно ограниченията и забраните в СОЗ.*

Очакван резултат: Недопускане влошаването на състоянието на повърхностните води и ЗЗВ, както и нарастване на риска от наводнения.

6. Устойчиво използване на водите, в т.ч. въвеждане на оборотни цикли за използване на водите в промишлените предприятия, локално пречистване на индустриалните отпадъчни води.

Очакван резултат: Опазване на химическото и екологичното състояние/потенциал на повърхностните води.

7. Предприемане на мерки и технологични решения за недопускане на аварийното замърсяване на повърхностните води.

Очакван резултат: Опазване на химическото и екологичното състояние/потенциал на повърхностните и подземни води.

Почви

8. При *проектирането* на новите обекти да се включат необходимите дейности и мерки за опазване на почвените ресурси и рекултивация с цел предотвратяване появата на ерозионни процеси и максимално възстановяване на нарушените земи.

Очакван резултат: Недопускане на въздействие върху земите и почвите при изпълнение на проектните решения.

9. При изпълнение на строителните дейности е необходимо да се вземат мерки за опазване на почвените ресурси (предварително изземване на хумусната почва и оползотворяването ѝ за целите на рекултивацията).

Очакван резултат: Опазване на почвените ресурси.

Растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии, ладниафт

10. Проекти за развитие на туризма по мярка 1.4 на ТСИМ да се реализират в съответствие с нормите за рекреационно натоварване и поеман капацитет на средата, и при съобразяване статута на територията.

11. Като част от проектните предложения за развитие на туризма по специфична цел 2 на ТСИМ да се изисква осигуряване на провеждането на информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население.

12. Популяризирането на туристическите продукти и обекти по мярка 2.3 на ТСИМ следва да е съобразено с режимите на защитените зони и защитените територии в района. В техния обхват следва да се прилага и съблюдава спазването на съответните забрани и препоръки отразени в издадената заповед за съответната територия.

Очакван резултат от мерките за растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии, ландшафт: Недопускане на значително натоварване на територията, в т.ч. унищожаване на ценни ландшафти, елементи на биологичното разнообразие, местообитания на видове.

Културно-историческо наследство

13. Инвестиционни предложения, планове и програми да се осъществяват след положително становище на компетентните органи за опазването на културното наследство, в съответствие с режимите за опазване на обектите и приложимата нормативната уредба. При наличие на строителни дейности в райони с регистрирани културни ценности, съответните да се провеждат под контрола на компетентни лица (определени или допустими по съответното национално законодателство).

Очакван резултат: Недопускане на отрицателни въздействия и/или увреждане на недвижими културни ценности.

Опасни химични вещества и риск от големи аварии

14. В случай, че се предвижда изграждане на ново или изменения в съществуващо предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал, както и при планирането на нови строежи, включително изграждането на транспортни пътища, жилищни райони, обекти с обществено предназначение в близост до съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, където разполагането или нови строежи може да бъде източник или да повиши опасностите или последствията от възникване на голяма авария в тези предприятия/съоръжения, е необходимо:

- a. Осигуряването на безопасни разстояния на предприятието и/или съоръжението до жилищни райони, обекти и площи с обществено предназначение, зони за отдих и където е възможно, големи транспортни пътища.
- b. Поддържане на безопасни разстояния на предприятията и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал или други подходящи мерки до райони с особена природозащитна чувствителност или интерес и обекти на културно-историческото наследство в околностите на предприятията, когато е целесъобразно, с цел тяхното опазване.
- c. Предприемане на допълнителни технически мерки за ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда, в случай на

съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък и висок рисков потенциал

Очакван резултат: Недопускане на рискове, свързани с големи аварии с опасни химични вещества.

Население, човешко здраве, здравно-хигиенни аспекти на средата

15. При планиране и изпълнение на инвестиционни предложения местоположението им да бъде съобразявано със действащите териториално–устройствени решения и предвиждания за развитието на населените места, и да не се допуска изпълнението да доведе до отрицателно въздействие върху жилищни зони, зони за отдих и спорт, рекреационни и курортни зони и други обекти подлежащи на здравна защита.

Очакван резултат: Предотвратяване на рискове и опазване на населението и човешкото здраве.

8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи

Предоставените от Възложителя проекти на ПТГС и ТСИМ не съдържат алтернативи.

Анализът на „нулевата алтернатива“, направен в т.2.2 на ДЕО, показва, че тя е с по-неблагоприятно въздействие от алтернативата за реализиране на програмата и териториалната стратегия към нея.

Алтернативата за реализиране на ПТГС и ТСИМ е като цяло с комплексно положително въздействие върху околната среда, в т.ч. върху населението и човешкото здраве, тъй като допустимите дейности и мерки са с преобладаваща екологична насоченост, в т.ч. допринасят за постигане на цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво. Въпреки това, някои от предвидените дейности са свързани с възможно негативно въздействие, поради което на етапа на реализация и изпълнение на ПТГС и ТСИМ задължително следва да се изпълняват препоръчаните мерки в т. 7 на ДЕО, както и да се осигури спазването на всички законови и подзаконови нормативни актове, действащи в двете държави, обвързани с опазването на околната среда, вкл. населението и човешкото здраве.

Въз основа на изложения анализ алтернативата за реализиране на ПТГС и ТСИМ е предпочитана пред нулевата алтернатива.

9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация

В т.9 на Доклада за екологична оценка са описани методологията на изготвяне на доклада и използваните основни методически документи, нормативна уредба и източници на информация.

Изготвянето на доклада е извършено по следния **методологичен подход**:

- 1) Запознаване на колектива експерти с проектите на ПТГС и ТСИМ и техните предвиждания, предоставената друга документация от Възложителя, становищата по заданието за определяне на обхвата и съдържанието на Доклада за екологична оценка;
- 2) Идентифициране и анализ на свързаните с проектите на ПТГС и ТСИМ други планове, стратегии и програми;
- 3) Събиране, анализ и обработка на литературни източници и данни за съществуващото състояние на околната среда по компоненти и фактори, взаимовръзката връзката му с настоящото ниво на развитие на трансграничния район в обхвата на ПТГС и ТСИМ;
- 4) Анализ на развитието на околната среда в случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ (оценка на въздействието на т. нар. „нулева алтернатива“);
- 5) Анализ на вероятното значително засягане на територии с ПТГС и ТСИМ;
- 6) Събиране, обработване и анализ на информация за съществуващите екологични проблеми на национално ниво и връзката им с ПТГС и ТСИМ, в т.ч. възможно развитие на тези проблеми с и без реализирането на ПТГС и ТСИМ;
- 7) Анализ на степента, в която проектите на ПТГС и ТСИМ съобразяват относимите цели и мерки за опазване на околната среда, включени/идентифицирани в документи - планове, стратегии и програми на национално и международно ниво;
- 8) Анализ и оценка на въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда: Тъй като ПТГС и ТСИМ са стратегически документи, оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве е извършена на две нива на подробност („стратегическо“ и „мерки/дейности“);
- 9) Предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и ограничаване на въздействията, както и на мерки по наблюдение и контрол на въздействието на програмата при изпълнението и;
- 10) Мотивиран избор на най-подходящата алтернатива по отношение на въздействие върху околната среда и здравето на хората;
- 11) Изготвяне на мотивирано заключение за реализирането на ПТГС и ТСИМ.

Като трудности при събиране на необходимата информация може да се посочи:

- По време на изготвянето на документацията по ЕО в процес по изработване и одобряване са множество стратегически документи, които ще бъдат валидни за периода 2021-2027 г., а все още не са финализирани – съответно това прави невъзможно съобразяването на финалните документи, като са съобразени наличните проекти.

10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ

Съобразно резултатите и изводите от прогнозите за въздействие на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве в т.10 на Доклада за екологична оценка се предлагат мерки и индикатори, въз основа на които да се извърши наблюдението и контролът на прогнозираните възможни значителни, както и възможни непредвидени отрицателни въздействия при прилагането им.

Предложените мерки са дадени в следващата таблица:

Таблица № 10-1 Мерки по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на ПТГС и ТСИМ

№	Мярка за наблюдение и контрол	Индикатори	Период/Отговорен орган за изпълнението
1.	За мерките и дейностите с инвестиционен характер да се съобразяват относимите цели, насоки и мерки за адаптация към изменението на климата за гарантиране на устойчивостта им	Предвидени мерки за устойчивост в проектните предложения	При одобряване на проектните предложения/ Управляващ орган, Национален орган
		Случаи на нарушаване на обектите, съоръженията или инфраструктурата от екстремни явления – резултат от изменението на климата	След въвеждане в експлоатация/ Бенефициенти
2.	Недопускане на влошаване състоянието на водните тела при изпълнение на проектни предложения с инвестиционен характер в близост до такива обекти, или свързани с ползване/засягане на водни тела	Данни от мониторинг на повърхностни и/или подземни води, в случай че такъв е предписан от компетентните органи за конкретното проектно предложение	По време на строителството и експлоатацията в съответствие с периодичността, определена в плана за собствено мониторинг/ Бенефициенти
3.	Допустимост на проектните предложения с инвестиционен характер спрямо действащите ПУРБ и ПУРН.	Наличие на становище от компетентните органи	Преди започване на реализацията на проекта/ Бенефициенти
4.	Недопускане на замърсяване на водни тела при аварийни ситуации	Предвидени превантивни мерки	По време на изготвяне на проектного предложение/ Бенефициенти

Нетехническо резюме на Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки

		Брой аварийни ситуации – предприети действия	Периодично/ Бенефициенти
5.	Спазване на приетите режими на управление на защитените зони, в това число ограничаване на вероятността от отрицателно въздействие върху защитените зони и приоритетите на опазване в тях	Одобрени инвестиционни проекти на територията на защитени зони, заета площ (дка); Начин на съобразяване на режимите на управление.	Периодично/Бенефициенти
6.	Недопускане на нарушаване/увреждане/унищожаване на ценни растителни видове, както и животински видове и техни местообитания	Проведени процедури по ОВОС/ЕО/ОС (когато са приложими) Изпълнение на мерките от крайните актове по ОВОС/ЕО/ОС (когато са предвидени за биологично разнообразие)	Периодично/Бенефициенти
7.	Недопускане на увреждане/нарушаване/разрушаване на културни ценности – археологически обекти при строителство на обекти и инфраструктура	Наличие на съгласувателно становище от компетентен орган	Преди започване на строителните дейности/Бенефициент
		Наличие на компетентно, оправомощено лице по време на строителството	По време на строителството/Бенефициент

11. Заключение на екологичната оценка

Въз основа на направените анализи, прогнози и оценки, въздействието от реализирането на ПТГС и ТСИМ, при изпълнение на препоръчаните мерки в т.7 на Доклада за ЕО е:

Като цяло, **по отношение на атмосферния въздух и климатичните изменения** се очаква положително въздействие в резултат на конкретни допустими дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, а само за временно локално, обратимо въздействие. Не се предвиждат дейности и мерки, които биха довели до значимо увеличаване на емисиите на парникови газове.

Част от предвидените дейности (за технологични инвестиции, дигитализация и зелен преход) са с положителен принос за ограничаване на **изменението на климата и адаптация към променящия се климат**. Стратегическият проект по Приоритет 3 на ПТГС е с положително въздействие за подобряване на адаптивните способности и повишаване на устойчивостта на района при бедствия.

Не са предвидени дейности и мерки, които биха довели до риск за населението, природата или активите на база прогнозите за изменящия се климат и последствията от това.

По отношение на **водите, в т.ч. зоните за защита на водите и риска от наводнения** се очаква като цяло благоприятно въздействие на регионално, национално и трансгранично ниво, тъй като мнозинството от индикативните дейности и предвидените мерки пряко или непряко допринасят за подобряване на състоянието на водите, зоните за защита на водите и риска от наводнения, както и като цяло – на околната среда. Дейностите и мерките, включени в ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за нарушаване на доброто състояние и добрия екологичен потенциал на водните обекти. Прилагането на разпоредбите на приложимото законодателство за опазване на водите ще гарантира отсъствието на значими отрицателни последици за дейностите, при които е възможно въздействие върху водни обекти.

Не се очаква въздействие върху **земните недра**.

Очаква се цялостно положително въздействие на регионално, национално и трансгранично ниво, тъй като мнозинството от индикативните дейности и предвидените мерки пряко или косвено допринасят за подобряване на състоянието на **почвите** и като цяло – на околната среда. Спазването на мерките от т.7 на ДЕО ще ограничи очакваните неблагоприятни последици.

Както е видно от направения по-горе анализ, по отношение на **биологичното разнообразие и защитените зони и територии** в обхвата на ПТГС и ТСИМ, на този етап при определени условия могат да се очакват по-скоро повече потенциални ползи, отколкото негативи. Отрицателните въздействия могат да се сведат до минимум с подходящи мерки – препоръчани в т.7 на ДЕО, и чрез провеждане на изискващите се процедури по ОВОС, ЕО и ОС.

Въздействието и на двете нива на подробност върху **ландшафта** е предимно положително, свързано с сповишаване привлекателността и качествата му. Възможните отрицателни въздействия са аналогични на тези за биологичното разнообразие.

Въздействието върху **културното наследство** е положително за мерките, свързани с развитие на обектите на културното наследство, и неутрално за останалите предвиждания.

По отношение на фактора **шум** очакваното въздействие се определя като непряко положително, дългосрочно и постоянно за разглеждания регион. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, в т.ч. създаване на риск за човешкото здраве. По отношение на **другите вредни физични фактори**, не се очаква въздействие.

По отношение на **отпадъците** се очаква основно непряко положително въздействие, в резултат на дейностите за технологично обновяване и гарантиране качество и удължен живот на продуктите, зелен преход, дигитализация, цифрови и електронни технологии. Дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ не са свързани с генериране на значителни количества отпадъци, в т.ч. опасни.

По отношение на **опасните химични вещества и риска от големи аварии**, предвижданията на ПТГС и ТСИМ не включват нови предприятия, нито имат потенциал да увеличат риска от големи аварии в съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал.

Въздействието върху **населението, човешкото здраве и здравно-хигиенните аспекти** на средата е комплексно положително, свързано с благоприятно въздействие на социално-икономическите фактори в региона и рисковите фактори на околната среда, свързани с въздействие върху здравето.

ПТГС и ТСИМ са в съответствие с принципа за ненанасяне на значителни вреди.

Предвид горното, реализирането на ПТГС и ТСИМ е предпочитано от гледна точка на въздействие върху околната среда и човешкото здраве пред „нулевата“ алтернатива.

12. Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка

В т.12 на Доклада за екологична оценка е представена информация за всички постъпили становища в резултат на проведените на предходния етап от процедурата по екологична оценка консултации по Заданието за определяне на обхвата и съдържание на Доклада за екологична оценка.

Становища и начинът им на съобразяване с мотивите за това, са представени в **Таблица 12-1 към т.12 на Доклада за екологична оценка.**